

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Analýza ČR z hlediska plnění kritérií pro vstup do
evropského měnového systému**

**Analysis of the Czech Republic from the point of fulfil the
standards for the enter to the European monetary system**

Lumír Hodina

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

„Analýza ČR z hlediska plnění kritérií pro vstup do evropského měnového systému“

Vypracoval samostatně pod odborným dohledem vedoucího bakalářské práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

V Plzni, dne 4. května 2012

.....

Podpis autora

Na tomto místě bych rád poděkoval panu Ing. et Ing. Miloši Novému za cenné připomínky a odborné rady, kterými přispěl k vypracování této bakalářské práce.

Obsah

Úvod	7
1 Evropská měnová integrace	9
1.1 Historický vývoj evropské měnové integrace	10
1.1.1 Měnová integrace v EHS do 90.let 20.století.....	10
1.1.2 Evropská měnová unie	14
1.2 Eurozóna	17
1.3 Maastrichtská konvergenční kritéria	18
1.3.1 Měnová kritéria	19
1.3.2 Fiskální kritéria	23
2 Analýza plnění konvergenčních kritérií Českou republikou	26
2.1 Plnění kritéria cenové stability	27
2.2 Plnění kritéria konvergence úrokových sazeb.....	29
2.3 Plnění kritéria stability měnových kurzů	31
2.4 Plnění kritéria deficitu veřejných financí	33
2.5 Plnění kritéria veřejného zadlužení.....	35
2.6 Komparace ČR s ostatními kandidátskými státy z pohledu plnění konvergenčních kritérií 37	
3 Ekonomické náklady spojené s plněním konvergenčních kritérií	42
3.1 Explicitní náklady konvergence	42
3.2 Náklady obětovaných příležitostí.....	43
4 Přínosy a náklady členství v eurozóně	45
4.1 Přínosy společné měny.....	45
4.1.1 Makroekonomické přínosy společné měny	45
4.1.2 Mikroekonomické přínosy společné měny	47
4.2 Náklady společné měny	48
5 Predikce vývoje vstupu ČR do eurozóny	51
6 Vlastní pohled autora na danou problematiku	54
7 Závěr.....	62
8 Seznam uvedených tabulek	65
9 Seznam uvedených obrázků.....	66

10	Seznam uvedených zkratk.....	67
11	Seznam použité literatury.....	68
12	Elektronické zdroje.....	69

Úvod

Evropská unie (EU), resp. eurozóna, se v současné době zmítá v dluhové krizi vyvolané hrozícím řeckým bankrotem. Politické špičky EU a jednotlivých členských států se obávají, že krach Řecka by mohl mít negativní dopad na ostatní státy EU, a především na státy eurozóny. Nejvíce ohroženými zeměmi jsou Irsko, Itálie, Portugalsko, Španělsko nebo Francie. I přes nesmírnou snahu evropských i mimoevropských zemí zachránit Řecko se mnozí evropští ekonomové domnívají, že státní bankrot je nevyhnutelný. Proto se pomalu začínají ozývat hlasy podporující řízený bankrot Řecka, který by způsobil co nejmenší škody. V diskuzích se dokonce objevují názory, zda by Řecko eurozónu nemělo opustit, nebo zda by nebylo nejlepším řešením eurozónu zcela zrušit. Je tedy přirozené, že potenciální členové evropské měnové unie, včetně České republiky, se svým vstupem do ní začínají váhat. Faktem ovšem zůstává, že Česká republika stejně jako ostatní, kteří si předem nevyjednali výjimku na zavedení eura, se podpisem přístupových smluv ke vstupu zavázala.

Cílem mé bakalářské práce je provést analýzu České republiky z hlediska plnění kritérií pro vstup do evropského měnového systému. Zvláštní důraz pak bude kladen především na samotnou charakteristiku procesu evropské integrace z pohledu jednotné měny, analýzu plnění Maastrichtských kritérií, ekonomické náklady spojené s plněním Maastrichtských kritérií, analýzu přínosů a nákladů přijetí společné měny a odhad časového horizontu vstupu České republiky do měnové unie.

V první kapitole popíši proces evropské integrace z pohledu jednotné měny. Kapitola bude rozdělena do tří podkapitol, v nichž se budu nejprve věnovat historickému vývoji evropské měnové integrace od podpisu Římských smluv až po její dnešní stav v podobě eurozóny. V následující části pak obecně charakterizuji samotnou eurozónu jako jeden z nejvyšších stupňů integračního procesu. Poslední částí kapitoly bude charakteristika jednotlivých konvergenčních kritérií, tj. kritéria cenové stability, kritéria konvergence úrokových sazeb, kritéria stability měnových kurzů, kritéria deficitu veřejných financí a kritéria veřejného zadlužení.

Ve druhé kapitole provedu analýzu plnění Maastrichtských kritérií ze strany České republiky. Kapitola bude rozdělena do šesti podkapitol. V prvních pěti, rozdělených podle jednotlivých konvergenčních kritérií, bude provedena samotná analýza včetně

predikce předpokládaného vývoje jejich hodnot. Šestá se bude týkat komparace České republiky s ostatními členskými zeměmi EU, které dosud stejně jako Česká republika nevstoupily do eurozóny. Do této komparace nebudou zahrnuty země s trvalou výjimkou na zavedení eura, tedy Dánské království a Spojené království Velké Británie a Severního Irsku.

Ve třetí kapitole uvedu ekonomické náklady spojené s plněním Maastrichtských kritérií. Bude se jednat o náklady spojené se snahou o dosažení jednotlivých limitů umožňujících přijetí do eurozóny. Kromě klasických nákladů pozorovatelných v účetnictví zde budou vzaty v úvahu i náklady obětovaných příležitostí. Bude se tedy jednat o možnost alternativního vývoje české ekonomiky, pokud by neusilovala o splnění kritérií.

Ve čtvrté kapitole zanalyzuji náklady a přínosy spojené se zavedením jednotné evropské měny. V kapitole se budu samostatně věnovat ekonomickým přínosům a nákladům, které vzniknou státu, podnikům a domácnostem, a společenským přínosům a nákladům, které vzniknou především samotným občanům České republiky. Zde je nutné si uvědomit, že veškeré přínosy a náklady nebudou vznikat pouze našim občanům nebo podnikům, ale také občanům a podnikům členských a zároveň i nečlenských zemí EU.

V páté kapitole provedu na základě předchozí analýzy predikci vývoje vstupu České republiky do eurozóny.

V poslední kapitole nastíním svůj osobní pohled na problematiku, která je předmětem této práce.

1 Evropská měnová integrace

EU je mezinárodní organizace založená na myšlence integrace evropských zemí. Při jejím zakládání byla v první řadě sledována snaha evropských zemí o vzájemné mírové soužití všech Evropanů. Mírová spolupráce měla sloužit také jako prevence před potenciálním rozpoutáním třetí světové války, jejíž hrozba byla v době studené války, v níž EU vznikala, velice aktuální. Prostřednictvím postupujícího integračního procesu v následujících letech se členské země EU snažily o prohloubení vzájemné ekonomické spolupráce a odstranění vzájemných bariér, které mezi ekonomikami členských států dříve existovaly. „*O integračním uskupení EU lze v současnosti bezesporu tvrdit, že se jedná o nejpropracovanější a nejrozvinutější pokus o ekonomické i společenské sblížení, který kdy byl dosud v celosvětovém měřítku vykonán.*“ (Zahradník, 2003, str. 21).

Celý proces mezinárodní integrace se obecně skládá celkem z pěti fází, přičemž realizace každé z nich může trvat různě dlouhou dobu. První fází je vytvoření **zóny volného obchodu**, v níž dochází k odstranění vnitřních bariér (cel, kvót) mezi členskými státy unie. Po ní následuje vznik **celní unie**, v jejímž rámci se přechází ke společné celní politice aplikované na obchodní vztahy se třetími zeměmi. Následujícím krokem je zavedení společného trhu. V rámci EU však nehovoříme o společném trhu, ale o **jednotném trhu**, který lze považovat za jeho speciální typ. Ten se skládá z volného pohybu osob, zboží, služeb a kapitálu. Těsně pod vrcholem pomyslné integrační pyramidy se nachází **hospodářská a měnová unie**. Této fáze dosáhla v rámci celého světa doposud pouze EU. Završily ji pak ty členské země, které splnily kritéria nutná pro přijetí eura. Nejvyšším stupněm integračního procesu je vytvoření **politické unie**. Zde se však integrační snahy prozatím zastavily. Pouhé myšlenky týkající se dosažení tohoto stupně integrace totiž rozdělují evropské politiky na dva nesmiřitelné tábory. Zavedení politické unie by totiž v praxi znamenalo de facto federalizaci EU a zánik suverénních evropských států, jak je známe dnes.

V současné době má EU 27 členských států, které se více či méně podílejí na společném hospodářském vývoji celé unie. Všechny 27 států se zároveň zapojilo do čtvrtého stupně evropského integračního procesu, Evropské hospodářské a měnové unie (EHMU), tedy unie, v níž dochází k volnému pohybu zboží, služeb, kapitálu, pracovních sil a ke

spolupráci mezi centrálními bankami jednotlivých členských států. Ne u všech států však došlo k zapojení i do závěrečné fáze EHMU, v níž by přijaly euro a svoji monetární politiku převedly na instituce EU. Nelze u nich proto ještě hovořit o tzv. úplné měnové unii. **Za úplnou měnovou unií** pak v rámci EU **považujeme eurozónu**, která vznikla zavedením eura ve 12 zemích EU v březnu 2002. K letošnímu roku má eurozóna 17 členských států (Marková, 2006).

1.1 Historický vývoj evropské měnové integrace

Ve druhé polovině 20. století se v poválečné Evropě začínají objevovat snahy o hlubší ekonomickou spolupráci mezi státy. Tato spolupráce měla vést k plynulému hospodářskému růstu, ke zvyšování životní úrovně na území členských států a konečně k přátelštějším vztahům v rámci nově vznikajícího společenství.

V roce 1952 vzniká na základě tzv. Pařížské smlouvy Evropské sdružení uhlí a oceli (ESUO), první ze tří pilířů budoucí EU. O pět let později Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko a SRN v Římě podepsaly dvě tzv. Římské smlouvy, které následně daly vzniknout Evropskému sdružení pro atomovou energii (Euratom) a Evropskému hospodářskému společenství (EHS), tedy dalším dvěma pilířům budoucí EU. Tyto smlouvy se problému měnové spolupráce v Evropě dotýkaly pouze okrajově. Většina pozornosti v nich byla věnována otázkám týkajících se formování celní unie a zavádění společné zemědělské politiky do praxe. V oblasti měnové integrace se smlouvy zabývaly pouze obecnými výzvami ke koordinaci hospodářských politik a k chápání kurzových záležitostí jako zájmu, který je společný všem členským zemím. Tento postoj byl způsoben pozitivním ekonomickým vývojem ve všech členských zemích a také tím, že v této době již existovala konkrétní snaha o vybudování měnového řádu v celosvětovém měřítku. Již od roku 1947 pečovaly totiž o globální prostředí tzv. bretonwoodské instituce – Mezinárodní měnový fond a Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj.

1.1.1 Měnová integrace v EHS do 90. let 20. století

Brettonwoodský systém se přestával jevit jako dostačující se zavedením celní unie v 60. letech. Nárůst obchodu mezi jednotlivými členskými státy začal vyžadovat stabilitu

měnových vztahů. V EHS sice došlo k odstranění vzájemných cel, množstevních omezení a zavedení společné celní politiky vůči třetím zemím, ale výkyvy měnových kurzů mohly v budoucnu mít na vzájemný obchod podobné dopady, jako kdyby jednotlivá omezení nikdy nezanikla a stále existovala. Členské státy EHS si proto, pravděpodobně s vidinou dosavadního snadného postupu integrace, začaly pohrávat s myšlenkou provedení dalšího kroku směrem k ještě hlubší integraci (Dědek, 2008).

Prvotní návrh na hlubší měnovou spolupráci byl představen již v říjnu 1962. **Rozhodujícím krokem se však stal v roce 1970 tzv. Wernerův plán**, jenž vznikl na základě kompromisu mezi dvěma názorovými frakcemi majícími odlišný názor na další směřování měnové spolupráce v EHS. Tyto, do jisté míry protichůdné názorové směry byly tvořeny tzv. ekonomistickou školou (Německo, Nizozemsko), která zastávala **koncepti „korunovační“** založenou na postupné konvergenci národních ekonomik a teprve pak neodvolatelném zafixování kurzů a centralizaci měnové politiky, a tzv. monetaristickou školou (Belgie, Francie, Itálie), jejíž zastánci prosazovali **koncepti „motoru“** a požadovali naopak rychlou fixaci kurzů (Marková, 2006).

„Plán předpokládal: zavedení úplné a neodvolatelné směnitelnosti národních měn při stabilitě měnových kurzů a neměnnosti měnových parit, jednotnou měnovou politiku řízenou centrální měnovou institucí, centralizované rozhodování o rozpočtové politice, liberalizaci pohybu kapitálu a sjednocení daňových systémů“ (Marková, 2006, str. 147). Samotný vznik Hospodářské a měnové unie byl odhadován v horizontu 10 let. Budování Evropské měnové unie (EMU) mělo být rozvrženo do tří etap, přičemž hraničním termínem pro jeho ukončení byl stanoven rok 1980. Po tomto roce mělo dojít k zavedení společné měny, jejímiž nositeli by se staly buď národní měny s pevnými konverzními poměry, nebo zcela nová měna. Wernerův plán upřednostňoval druhou variantu, tedy vznik zcela nové společné evropské měny, která měla být řízena společnou centrální bankou. Mělo dojít ke vzniku i dalších nadnárodních měnových institucí, které by vznik hospodářské a měnové unie koordinovali a v jejichž prospěch by se členské státy vzdaly části své suverenity v oblasti měnové a hospodářské politiky. Plán měl podporu většiny členských zemí kromě Francie, která postupy obsažené v plánu považovala za příliš významný zásah do suverenity jednotlivých států. Tento odmítavý postoj vedl k tomu, že snaha o realizaci Wernerova plánu v této podobě ztroskotala.

Jistým kompromisem se měla stát **rezoluce Rady ministrů a zástupců vlád členských zemí** vydaná v roce 1971, která **předpokládala postupné prosazování myšlenek vedoucích k vytvoření hospodářské a měnové unie**. Rezoluce však byla právně nezávazná a obsahově dosti vágní. Deklarovalo se v ní pouze pravidlo, že přijímaná opatření musí vést k postupnému vytváření hospodářské a měnové unie. Konkrétně byla upravena pouze první etapa, ve které bylo stanoveno oscilační pásmo měn vůči americkému dolaru. Zbylé dvě etapy byly upraveny pouze obecně. Rezoluce znamenala v porovnání s Wernerovým plánem krok zpět, přesto ale zachovala jistou naději, že bude měnová unie v brzké době realizována. V polovině roku 1971 došlo k vypuknutí mezinárodní měnové krize, která negativně zasáhla do probíhajícího plnění plánu. Důsledkem krize se zároveň stal přechod od systému pevných měnových kurzů k systému volně pohyblivých kurzů.

V březnu 1972 byla přijata **další rezoluce Rady ministrů a zástupců vlád členských zemí**. Mezinárodní měnový fond požadoval **udržování kurzů jednotlivých měn vůči dolaru v rozpětí $\pm 2,25$ %**. Pro potřeby vyspělých členských zemí Evropského společenství (ES) snažících se o prohloubení integrace bylo toto rozpětí příliš široké, a tak došlo k zúžení oscilačního pásma, v němž se vzájemné kurzy měn členských zemí od základní parity mohly pohybovat, z dosavadních $\pm 4,5$ % stanovených Mezinárodním měnovým fondem na $\pm 1,125$ %. „*Kurzy měn členských zemí ES se tak měly pohybovat vůči dolaru v „tunelu“, jehož šíře byla 4,5 % a jeho směr byl závislý na vývoji dolaru*“ (Marková, 2006, str. 149). Pro tento systém se proto vžilo označení **had v tunelu**. Centrální banky měly povinnost intervenovat vůči americkému dolaru. Toto měnové uspořádání však trvalo pouze krátkou dobu, protože ho brzy některé členské státy začaly opouštět.

V roce 1973 stále docházelo k znehodnocování amerického dolaru, a proto se Rada ministrů rozhodla centrální banky zprostit povinnosti intervenovat vůči americkému dolaru. To mělo za důsledek vznik nového měnového uspořádání, tzv. **měnového hada**. Nadále ale byla zachována povinnost členských států, aby udržovaly kurzové rozpětí mezi svými národními měnami na $\pm 1,125$ %. K měnovému hadovi se připojily i dvě nečlenské země (Švédsko, Norsko). Zdrženlivě se naopak k systému postavily tři členské státy (Velká Británie, Irsko a Itálie), které se rozhodly na něm nepodílet.

V roce 1973 došlo k vytvoření **Evropského fondu měnové spolupráce**, jehož účelem bylo zajistit koordinaci devizové intervence centrálních bank a zúčtování vztahů vznikajících z těchto intervencí. Došlo také k zavedení nové zúčtovací jednotky **eurco**. Evropský fond měnové spolupráce byl zrušen na konci roku 1993, kdy ho nahradil **Evropský měnový institut**.

Za obnovení jistých snah o vytvoření měnové unie, které neúspěchem Wernerova plánu na nějakou dobu utichly, se považuje vznik **Evropského měnového systému (EMS)** v roce 1979, jehož cílem ale nebyl přímo vznik unie, ale spíše **prohloubení měnové spolupráce mezi členskými zeměmi ES**. Hlavními iniciátory vzniku EMS byly Německo a Francie. Prioritním cílem EMS se stalo vytvoření oblasti kurzové stability, a tím pádem přispění k hlubší integraci.

Hlavními úkoly, před které byly členské země postaveny, se stalo **zavedení pevného středního měnového kurzu, vůči kterému mohly kurzy ostatních členských zemí oscilovat** ve stanovené výši $\pm 2,25\%$. Později bylo oscilační pásmo zvýšeno na $\pm 15\%$. Pro Itálii, Španělsko a Velkou Británii bylo oscilační pásmo již na počátku stanoveno na $\pm 6\%$. Dalším podstatným bodem se stalo zavedení **Evropské měnové jednotky ECU** (European Currency Unit), která nahradila existující evropskou zúčtovací jednotku eurco a která měla být odvozena na principu košové jednotky.

ECU sloužila jako platební prostředek mezi centrálními bankami členských zemí, jako měnová jednotka institucí ES a jako prostředek pro stanovení středních kurzů měn používaných pro stanovení širší oscilačního pásma. Spolu se vznikem ECU byl vytvořen **kurzový mechanismus ERM**, který ve svých základech vycházel ze systému měnového hada. Novinka ovšem spočívala v tom, že se mechanismus neopíral o bilaterální měnové kurzy, ale vztahoval se pouze k jedné měně, kterou se stala právě ECU.

V horizontu dvou let se počítalo se zřízením Evropského fondu měnové spolupráce. Ten byl v roce 1994 nahrazen Evropským měnovým institutem a později Evropskou centrální bankou (ECB). Od vzniku EMS se do něj zapojily všechny členské státy ES. V roce 1979 se jednalo o tyto země: Belgie, Dánsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko, SRN a Velká Británie. Později přistoupivší členové ES se připojovali postupně.

EMS přinesl některé pozitivní změny, ale nenaplnil všechna očekávání, která do něj byla vkládána. Za jasné pozitivum lze považovat snížení průměrné míry inflace z 11 % v roce 1980 na 2 % v roce 1986. Zároveň došlo i ke snížení rozdílu mezi nejvyšší a nejnižší mírou inflace z 16 na 6 bodů. Mezi členskými zeměmi začalo také docházet k užší spolupráci v kurzové oblasti. Zároveň došlo ke konvergenci úrokových sazeb a nákladů na pracovní sílu. Na druhé straně ale mnoho dalšího nebylo uskutečněno, ať už z toho důvodu, že ne všechny členské země byly do EMS zapojeny, nebo z důvodu různých velikostí oscilačních pásem pro jednotlivé země (Marková, 2006).

1.1.2 Evropská měnová unie

EMS vnesl do ES měnovou stabilitu, která vedla ke snaze podniknout další krok vedoucí k hlubší ekonomické integraci. *„Ten byl učiněn v roce 1985, kdy se představitelé členských zemí ES dohodly na vytvoření jednotného vnitřního trhu umožňujícího volný pohyb osob, zboží, služeb a kapitálu“* (Marková, 2006, str. 177). Vznik jednotného trhu upravoval tzv. Jednotný evropský akt, který doplňoval Římské smlouvy z roku 1957. Tento okamžik znamenal pro evropskou ekonomickou integraci nový impuls, který posléze členské státy vedl k myšlence obnovení snah o vznik měnové unie.

V červnu roku 1988 došlo v Hannoveru ke vzniku Výboru pro hospodářskou a měnovou spolupráci, jehož cílem bylo vypracování plánu, který měl stanovit kroky vedoucí k vytvoření hospodářské a měnové unie. Vedením týmu byl pověřen předseda Komise ES Jacques Delors. Výsledkem bezmála roční práce tohoto týmu se stala Zpráva o hospodářské a měnové unii v ES, pro kterou se vžilo pojmenování **Delorova zpráva**. Delorova zpráva byla již druhým pokusem o vytvoření hospodářské a měnové unie a ve svých základech **vycházela z Wernerova plánu** ze 70. let. Na rozdíl od toho byla ale mnohem ambicióznější. Přechod k měnové unii měl být podle ní proveden postupně ve třech etapách. Za jistou nevýhodu dokumentu lze oproti Wernerově zprávě považovat ten fakt, že v dokumentu nebyla zakotvena myšlenka společné rozpočtové politiky ES.

V první fázi, jejíž zahájení bylo stanoveno na červenec roku 1990, panovala snaha o prohloubení koordinace hospodářských a měnových politik členských států bez

omezení pravomocí na straně národních orgánů. Dojít mělo také k reformě některých institucí ES. Příkladem těchto reforem se stalo např. posílení pravomocí Výboru guvernérů centrálních bank, které jim v rámci měnové politiky byly přiřčeny. Jednotlivé národní měny členských států měly být zapojeny do systému pevných kurzů ERM. Konec první etapy byl stanoven na 31. prosince 1993. Úspěšnost realizace, i přes splnění některých předem stanovených cílů, nebyla stoprocentní. Hlavním důvodem takto nepříznivého hodnocení je nezdařená realizace všech záměrů v oblasti kurzové politiky (Marková, 2006).

Druhou a třetí etapu utváření měnové unie upravovala tzv. **Maastrichtská smlouva** navazující a dále rozvíjející Delorsovu zprávu z konce 90. let. Znění této smlouvy bylo přijato členskými státy ES v nizozemském Maastrichtu v roce 1991. Následně došlo k jejímu podepsání 7. února 1992. K ratifikaci smlouvy všemi členskými státy došlo po průtazích způsobených referendy v několika zemích ES týkajících se získání potřebné legitimacy k uskutečnění její ratifikace v listopadu 1993.

Druhá fáze byla zahájena v roce 1994. Hlavním věcným obsahem této etapy byl plán, který stanovoval postup při přechodu členských zemí ES na cestě k hospodářské a měnové unii. V témže roce došlo též ke vzniku Evropského měnového institutu, který nahradil do té doby existující Evropský fond měnové spolupráce. Jeho úkolem měl být především rozvoj spolupráce mezi národními centrálními bankami a dohled nad členskými zeměmi a jejich dodržováním závazků vyplývajících z Maastrichtské smlouvy. Důležitým úkolem byla také kontrola míry naplňování konvergenčních kritérií jednotlivými členskými státy, které se chtěly aktivně zapojit do další fáze vytváření EMU. Sídlem tohoto institutu se stalo město Frankfurt nad Mohanem v SRN.

Poslední fáze vzniku EMU byla naplánována v tzv. Zelené knize, která byla vrcholným orgánům ES předložena v červnu 1995 v Cannes.

Tato třetí etapa byla zahájena v roce 1998. Ke vstupu do třetí etapy bylo, jak je zmíněno již výše, vyžadováno splnění tzv. maastrichtských konvergenčních kritérií, o kterých bude podrobněji pojednáno v kapitole věnující se problematice samotných kritérií. Na tomto místě bych pouze zmínil, že se jednalo o kritéria kladoucí na členské země ES požadavky jak v měnové, tak i fiskální oblasti. V tomto období došlo k transformaci Evropského měnového institutu v ECB, která od něj převzala jeho úkoly. Průběh této fáze byl rozdělen do tří dílčích etap. Nejprve došlo ke schválení seznamu zemí

splňujících maastrichtská konvergenční kritéria: Belgie, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko a Španělsko. Tyto země se zavázaly přijmout euro od 1. ledna 1999. Velká Británie a Dánsko neprojevily zájem podílet se na realizaci třetí fázi hospodářské a měnové unie a platí pro ně neúčastnická doložka.

Druhá fáze třetí etapy počítala s pevným zafixováním kurzů národních měn a s převedením národních měnových politik na evropskou úroveň – Evropský systém centrálních bank. K tomuto kroku se přistoupilo v květnu 1998, kdy byly vzájemné kurzy měn zafixovány. K tomuto zafixování měn došlo s určitým předstihem, aby se centrální banky mohly připravit na definitivní zafixování měn k sobě navzájem a především k euru.

Za začátek druhé fáze se považuje rok 1999. Zapojilo se do ní již výše zmíněných 11 členských zemí. Došlo k nahrazení dosavadní ECU eurem v poměru 1:1. V tuto dobu bylo ale euro stále využíváno pouze na základě dobrovolnosti a pouze v bezhotovostním platebním styku. Jednalo se tedy stále o tzv. neúplnou měnovou unii, ve které ještě stále nedošlo ke stažení národních měn z oběhu a jejich nahrazení eurem. Povinně se euro používalo pouze v operacích na mezibankovních a kapitálových trzích a v operacích prováděných ECB, národními centrálními bankami a všemi institucemi společenství. **S realizací této fáze se o oblasti těchto 11 zemí, ke kterým se v roce 2001 připojilo Řecko, začíná hovořit jako o eurozóně.**

Poslední fáze vedoucí k vytvoření úplné měnové unie byla zahájena **1. ledna 2002**. Tímto datem **došlo k zavedení eura do peněžního oběhu** a bylo jím možné platit již nejen v bezhotovostní, ale i v hotovostní formě. Na určitou dobu bylo stanoveno přechodné období, v němž byly ponechány v oběhu jak staré národní měny, tak i nově zavedené euro. Toto přechodné období bylo aplikováno především proto, aby nedošlo nárazově k příliš radikální změně a aby se občané jednotlivých členských států měly možnost a čas s novou měnou seznámit a zvyknout si na ni. Původně mělo přechodné období trvat půl roku do 1. července 2002, kdy se euro mělo stát jediným platebním prostředkem zemí eurozóny. Půlroční lhůta byla nakonec ještě zkrácena a přechodné období tak trvalo pouze dva měsíce. Tímto krokem došlo k dovršení tvorby hospodářské a měnové unie v Evropě. Staré národní měny, které již nebyly použitelné,

byly po určitou dobu směnitelné v bankách za euro a po uplynutí této lhůty jsou ještě dnes směnitelné v centrálních bankách jednotlivých členských států.

Další vývoj EMU po vstupu do její třetí fáze se týkal především kontroly plnění konvergenčních kritérií u kandidátských zemí a přistupování nových členů do eurozóny. Jednalo se o ty země, které se staly členy EU při příležitosti předposledního rozšiřování EU v květnu 2004. V roce 2007 vstoupilo do eurozóny Slovinsko, v roce 2008 Kypr a Malta, v roce 2009 pak Slovensko. Posledním přistoupičím členem se stalo 1. ledna 2011 Estonsko.

1.2 Eurozóna

Termínem eurozóna je označováno společenství členských států EU, na jejichž území je k platebnímu styku využívána společná evropská měna euro. Nejedná se o samotnou etapu integračního procesu, ale pouze o dílčí část jedné z nich. Jedná se o třetí závěrečnou fázi realizace hospodářské a měnové unie. V současnosti ji lze považovat za dosud nejvyšší stupeň integračních snah, kterého bylo dosud ve světě dosaženo.

Hlavním cílem eurozóny je uskutečňování společné měnové politiky na nadnárodní úrovni. Ta zahrnuje především zachování cenové stability. Nejdůležitějšími nástroji určenými k jejímu prosazování jsou obchody na volném trhu, stálé facility a řízení minimálních rezerv. Hlavními orgány, které společnou měnovou politiku zajišťují, jsou Evropský systém centrálních bank tvořený národními centrálními bankami a nezávislá Evropská centrální banka (ECB). **ECB** má v rámci eurozóny velmi **rozsáhlé pravomoci**. Jedná se především o uskutečňování jednotné měnové politiky, provádění bankovního dohledu, povolování emise bankovek apod.

Ke vstupu do eurozóny je **nutné splnit tzv. konvergenční kritéria**, o nichž bude podrobně pojednáno níže.

Na území členských států eurozóny je jako **společná měna** využíváno **euro**. K potřebám hotovostního platebního styku jsou emitovány mince a bankovky. Emise mincí spadá do pravomocí národních centrálních bank. Rubová strana mincí má jednotný vzhled pro všechny státy platící eurem, naopak lící strana obsahuje v každém státě eurozóny vlastní motiv. Emisi bankovek povoluje ECB, která emisi buď přímo

provádí, nebo tuto pravomoc deleguje na jednotlivé národní centrální banky. Vzhled bankovek je pro celou eurozónu jednotný.

V dnešní době je **17 členských států** eurozóny – Belgie, Estonsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Kypr, Lucembursko, Malta, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Slovensko, Slovinsko a Španělsko. Kromě členských států eurozóny používají k platebnímu styku euro jako svou zákonnou měnu i některé jiné evropské státy (Andorra, Černá Hora, Kosovo, San Marino, Vatikán), mimoevropská závislá území států eurozóny, ale i mimoevropské státy (Maroko).

1.3 Maastrichtská konvergenční kritéria

Všechny členské země se ratifikací Smlouvy o přistoupení při vstupu do EU zavázaly k přijetí eura a ke vstupu do eurozóny. Pokud se však kandidátské země chystající se vstoupit do eurozóny, chtějí stát jejími plnohodnotnými členy, musí před jejich začleněním do tohoto systému splnit tzv. konvergenční kritéria, která vychází především z článků 126 a 140 Smlouvy o Evropské unii, pro kterou se vžilo označení Maastrichtská smlouva, a dále jsou pak konkretizována v protokolech přidružených k této smlouvě. Jedná se o Protokol o kritériích konvergence a Protokol o postupu při nadměrném schodku.

Tato kritéria mají za úkol zabezpečit funkčnost společné měnové politiky, schopnost členských zemí obejít se bez vlastní měnové a kurzové politiky a prostřednictvím makroekonomických ukazatelů posoudit formální připravenost jednotlivých kandidátských zemí vstoupit do eurozóny. Prostřednictvím jejich splnění má dojít k dosažení jisté míry sladění ekonomické úrovně a hospodářských cyklů kandidátských zemí se zeměmi členskými. Eliminuje se tak možnost, že by rozdílný hospodářský a měnový vývoj v různých částech EU ohrozil stabilitu společné měny a následně celé eurozóny. Ukazatel, jehož výsledky jsou díky své vysoké vypovídající hodnotě pro porovnání sladění kandidátské země s eurozónou sledovány, se nazývá kritérium reálné konvergence. Přičemž u něj platí jednoduchá úměra, že čím vyšší je hodnota tohoto kritéria, tím vyšší je sladění kandidátské ekonomiky s ekonomikami zemí eurozóny.

Jedná se o **tři monetární** (měnová) a **dvě fiskální** (rozpočtová) kritéria, o jejichž splnění či nesplnění rozhoduje Komise a ECB. Za splnění kritérií se ale nepovažuje

pouhé jednorázové dosažení stanovených podmínek, ale především dlouhodobá udržitelnost a stabilita těchto dosažených hodnot.

„Plnění kritérií je pravidelně jednou za dva roky vyhodnocováno v Konvergenční zprávě, kterou zpracovává Evropská komise spolu s ECB“ (Brůžek & Smrčková, 2007, str. 73).

V dnešní době se maastrichtská kritéria setkávají s kritickými připomínkami, které lze shrnout do několika oblastí. Poukazuje se především na jejich nedostatečnou vypovídající schopnost posoudit připravenost jednotlivých kandidátských zemí na vstup do eurozóny a na možné kontraproduktivní účinky způsobené kritérii především v oblasti zpomalování hospodářského růstu kandidátských zemí. Všechna tato hrozící rizika se ještě zvyšují v dnešní době, kdy stále doznívají následky nedávné hospodářské krize (Lacina & Rozmahel, 2010).

Pro přijetí kandidátské země jako člena do eurozóny nestačí splnit pouze konvergenční kritéria, musí dojít také k docílení kompatibility národní legislativy, a to s čl. 108 a 109 Maastrichtské smlouvy a se Statutem ESCB.

V zájmu celé eurozóny je, aby snaha o zodpovědnou fiskální a monetární politiku nekončila splněním konvergenčních kritérií a přijetím eura, ale aby přetrvávala i nadále po začlenění států do eurozóny. Pro tyto účely došlo k přijetí Paktu stability a růstu, který má za úkol udržet nastolený trend. Jakékoliv prohřešky či jeho neplnění pak mohou být sankcionovány (Zahradník, 2003).

1.3.1 Měnová kritéria

Jak již bylo výše naznačeno, konvergenční kritéria lze rozdělit do dvou různých okruhů členěných podle cílů, jichž má být ve finále dosaženo. Prvním okruhem jsou tzv. měnová kritéria, která **se týkají požadavků vztahujících se k měnové politice kandidátských států a její konvergenci k měnové politice členských zemí eurozóny.** Tato kritéria se týkají otázek spojovaných s cenovou stabilitou, výší úrokových sazeb a stabilitou měnových kurzů, přičemž naměřené hodnoty u kandidátských zemí jsou komparovány s hodnotami u tří zemí EU s nejlepšími dosaženými hodnotami v dané oblasti. Splnění těchto kritérií je velmi důležité především proto, že po přistoupení kandidátského státu do eurozóny převezme národní měnovou politiku dnes

vykonávanou národními centrálními bankami do svých kompetencí ECB. Tímto způsobem se tak snaží předejít možným budoucím problémům, které by mohly být způsobeny asymetrickými šoky, které by v různých částech eurozóny mohly vyžadovat různé způsoby řešení, ty by však v případě tak velké ekonomiky, jakou eurozóna bezesporu je, bylo téměř nemožné.

1.3.1.1 Kritérium cenové stability

Prvním kritériem, jehož splnění je spojováno s přijetím kandidátské země do eurozóny, je kritérium cenové stability. Jedná se o jedno ze tří měnových kritérií. **Toto kritérium si klade za cíl snižování úrovně míry inflace kandidátských zemí a přibližování se tak průměrné hodnotě zemí v eurozóně.**

Přesné znění požadavků kladených na země ucházející se o členství v měnové unii je obsaženo ve dvou právních předpisech EU. Jedná se o čl. 140 (1) první odrážka Smlouvy, který po kandidátských zemích požaduje: *„dosažení vysokého stupně cenové stability patrné z míry inflace, která se blíží míře inflace nejvýše tří členských států, jež dosáhly v oblasti měnové stability nejlepších výsledků.“* Dále se jedná o kritérium obsažené v čl. 1 Protokolu o kritériích konvergence, který říká, že: *„Kritérium cenové stability znamená, že členský stát vykazuje udržitelnou cenovou stabilitu a průměrnou míru inflace měřenou v průběhu jednoho roku před šetřením, jež nepřekračuje o více než 1,5 procentního bodu míru inflace nejvýše tří členských států, které v oblasti cenové stability dosáhly nejlepších výsledků. Inflace se měří pomocí indexu spotřebitelských cen na srovnatelném základě s přihlédnutím k rozdílnému vymezení pojmů v jednotlivých členských státech.“*

Problém může nastat při určování států EU s nejlepšími dosaženými výsledky v oblasti, které jsou posléze směrodatné pro hodnocení. Toto určení není totiž zcela jednoznačné. Některé státy jsou pro potřeby hodnocení tohoto kritéria nevhodné, a proto do něj nemohou být a nejsou započítávány. Jako příklad lze uvést Litvu, která měla v roce 2004 zápornou míru inflace, a proto byla z hodnocení vyřazena. Kvůli deflaci došlo k vyloučení členských států EU z hodnotícího procesu i v roce 2010. Tentokrát se jednalo o Irsko a Lotyšsko. Výše popsaný způsob určování hodnoty kritéria je pro centrální banky kandidátských zemí velice nečitelný, protože ty nikdy nevědí, jakým způsobem se bude míra inflace v ostatních zemích EU vyvíjet.

Požadavek splnění tohoto kritéria je velice důležitý pro vznik a fungování měnové unie. Při existenci fixního směnného kurzu by vyšší hodnota míry inflace v jedné zemi mohla znamenat zdražení vývozu, a tím pádem i snížení konkurenceschopnosti dané země. Další motivací k plnění kritéria je snaha o udržení cenové stability v eurozóně, která by následně podporovala hospodářský růst a vytvářela stabilní makroekonomické prostředí. Pokud by však byla míra inflace příliš vysoká, docházelo by k znehodnocování reálné výše příjmů obyvatel a mohlo by to vést až k sociálním nepokojům v eurozóně. Inflace by měla vliv také na chování investorů, kteří by přestali investovat do dlouhodobých investic, tolik potřebných pro hospodářský růst. Dalším nebezpečím může být pokles zájmu investorů o danou měnu v důsledku vysoké inflace, díky čemuž by mohlo dojít k oslabování měnového kurzu. Inflace by se negativně projevila také poklesem reálných úrokových sazeb. (Brůžek & Smrčková, 2007).

1.3.1.2 Kritérium konvergence úrokových sazeb

Dalším z měnových kritérií je kritérium týkající se konvergence úrokových sazeb, jehož **cílem je sblížení úrokových sazeb kandidátských a členských států na podobnou úroveň.** Toto kritérium souvisí do jisté míry s kritériem předchozím a zároveň souvisí také s otázkou důvěryhodnosti veřejného sektoru. Vzájemná provázanost obou kritérií byla popsána v předchozí kapitole a týkala se úměry mezi rostoucí mírou inflace a nutností zvyšovat nominální úrokové míry potřebné pro to, aby nedocházelo k poklesu úrokové míry reálné. Při shromažďování údajů potřebných k určení hodnot kritéria se vychází z dlouhodobých státních dluhopisů, resp. srovnatelných cenných papírů, přičemž se berou v úvahu rozdílné definice používané v různých členských zemích.

Přesné znění podmínky, jejíž splnění je požadováno po kandidátských zemích, je obsaženo v čl. 140 (1) čtvrtá odrážka Smlouvy, který vyžaduje: „*stálost konvergence dosažené členským státem a jeho účast v mechanismu měnových kurzů Evropského měnového systému, která se odráží v úrovni dlouhodobých úrokových sazeb.*“ Dále se vyžaduje, stejně jako u předchozího kritéria, splnění podmínky obsažené v Protokolu o kritériích konvergence, a to v čl. 4. „*Kritérium konvergence úrokových sazeb znamená, že v průběhu jednoho roku před šetřením průměrná dlouhodobá nominální úroková sazba členského státu nepřekračovala o více než 2 procentní body úrokovou sazbu nejvýše tří členských států, které dosáhly v oblasti cenové stability nejlepších výsledků.*“

Úrokové sazby se zjišťují na základě dlouhodobých státních dluhopisů nebo srovnatelných cenných papírů, s přihlédnutím k rozdílnému vymezení pojmů v jednotlivých členských státech.“

1.3.1.3 Kritérium stability měnových kurzů

Posledním kritériem, které lze ještě zahrnout do oblasti měnových kritérií, je kritérium stability měnových kurzů. Toto kritérium je, stejně jako kritéria předešlá, upraveno v několika právních předpisech EU. Jedná se především o čl. 140(1) třetí odrážka Smlouvy, který požaduje: *„dodržování normálního flukтуаčního rozpětí stanoveného mechanismem měnových kurzů Evropského měnového systému po dobu alespoň dvou let, aniž by došlo k devalvaci vůči měně jiného členského státu.*“Dále se jedná o čl. 3 Protokolu o kritériích konvergence, který zní: *„Kritérium účasti v mechanismu měnových kurzů Evropského měnového systému znamená, že členský stát alespoň po dobu posledních dvou let před šetřením dodržoval flukтуаční rozpětí stanovené mechanismem měnových kurzů Evropského měnového systému, aniž by byl měnový kurz vystaven silným tlakům. Zejména pak nesměl členský stát v tomto období z vlastního podnětu devalvovat dvoustranný střední kurz své měny vůči měně kteréhokoliv jiného členského státu.*“

Jak vyplývá z výše citovaných právních předpisů, možnost splnění tohoto kritéria je vázána na splnění tří podmínek. První z nich je **účast národní měny kandidátské země v mechanismu směnných kurzů ERM II** platného od 1. ledna 1999 (do prosince 1998 ERM) po dobu alespoň dvou let, kterou kontroluje ECB a Komise EU.

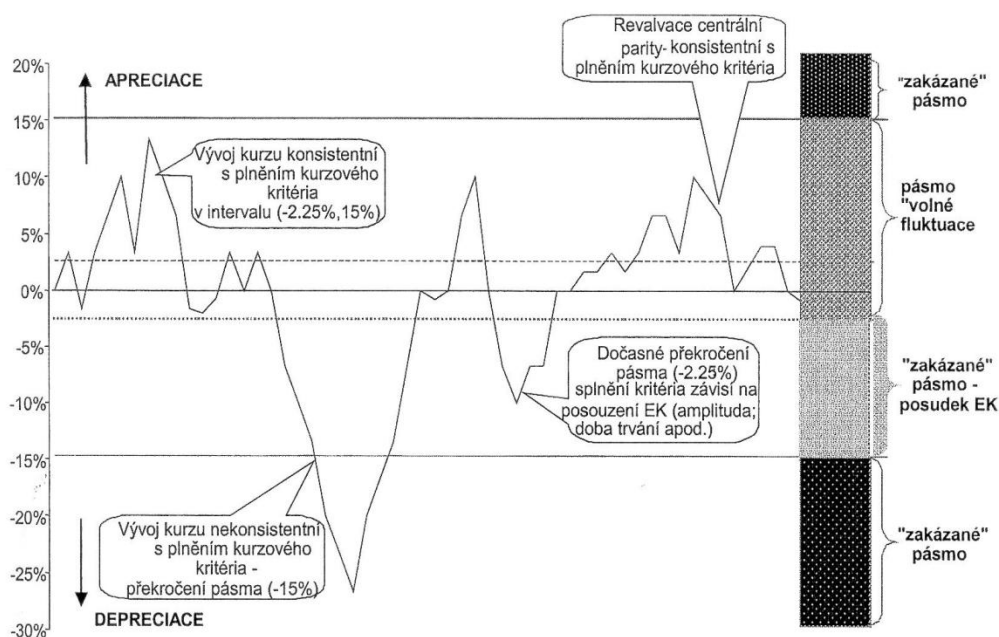
Druhou podmínkou je dodržování flukтуаčního rozpětí. To je stanoveno procentním odchýlením od centrální parity z obou stran. **Flukтуаční pásmo** bylo v 90. letech stanoveno na **±15 %**. Při posuzování stability kurzů se však stále bere v potaz rozpětí **±2,25 %**, které platilo před jeho rozšířením. Centrální parita je stanovována centrální bankou jako základní kurz národní měny k euru.

A konečně třetí podmínkou je zjištění, zda na vývoj měnového kurzu nebylo vytvářeno „přílišné napětí“ nebo „silné tlaky“, které by se ho za každou cenu snažily udržet na úrovni vyhovující podmínkám stanoveným kritériem.

Z výše uvedeného vyplývá, že ani samo dodržení kurzu v rámci daného rozpětí nemusí vždy nutně znamenat splnění kritéria, a to pokud dochází k přílišným intervencím

ovlivňujícím hodnotu kurzu ze strany národních orgánů. Naopak překročení nemusí znamenat přímo nesplnění kritéria. Musí se přihlédnout k tomu, zda byly překročeny apreciační či depreciační hranice, jak velké bylo vychýlení z oscilačního pásma, jak dlouho toto vychýlení trvalo apod. Na následujícím obrázku jsou znázorněny hypotetické situace, které mohou v souvislosti s plněním kritéria nastat.

Obr. č. 1: Příklad vývoje plnění kurzového kritéria

Zdroj: Luboš Komárek a kol.: *Kurzové aspekty v procesu přistoupení České republiky k eurozóně*, 2005, str. 31

1.3.2 Fiskální kritéria

Druhou oblastí konvergenčních kritérií jsou fiskální kritéria, jejichž **požadavky se vztahují na zodpovědnou rozpočtovou politiku kandidátských států**. Jejich úkolem je dovést kandidátské země k uskutečňování takové rozpočtové politiky, která by udržela veřejné finance v mezích, v nichž by jejich stav nemohl ohrožovat cenovou hladinu a úrokové sazby. Jedná se o kritérium deficitu veřejných financí a kritérium veřejného zadlužení. Často se obě tato kritéria společně označují jako kritérium udržitelnosti veřejných financí. Nutno podotknout, že splnění těchto kritérií činí v současnosti kandidátským zemím, kvůli jejich vysoké zadluženosti z let minulých, největší potíže.

1.3.2.1 Kritérium deficitu veřejných financí

Kritérium deficitu veřejných financí je prvním ze dvou fiskálních kritérií a je zaměřeno především na střednědobou udržitelnost veřejných financí. **Hlavním cílem tohoto kritéria je snaha korigovat výši plánovaných, ale i skutečných schodků veřejných rozpočtů.**

Právní úprava tohoto kritéria vychází opět z několika právních předpisů EU. Jedná se o čl. 140 (1) odst. 2 druhá odrážka Smlouvy, v němž se požaduje: „*dlouhodobě udržitelný stav veřejných financí patrný ze stavu veřejných rozpočtů nevykazujících nadměrný schodek ve smyslu článku 126 (6) Smlouvy.*“ Dále se jedná o čl. 2 Protokolu o kritériích konvergence, který říká, že: „*v době šetření se na členský stát nevztahuje Rozhodnutí Rady podle čl. 126 (6) Smlouvy o existenci nadměrného schodku.*“ Samotná podstata kritéria je shrnuta v čl. 126 (2), který zní: „*Komise sleduje vývoj rozpočtové situace a výši veřejného dluhu v členských státech, aby bylo možno zjistit závažné chyby. Zkoumá zejména dodržování rozpočtové kázně na základě těchto dvou kritérií: zda poměr plánovaného nebo skutečného schodku veřejných financí k hrubému domácímu produktu nepřekračuje referenční hodnotu, ledaže by:*

— *bud' poměr podstatně a nepřetržitě klesal a dosáhl úrovně, která se blíží referenční hodnotě,*

— *nebo by překročení referenční hodnoty bylo pouze výjimečné a dočasné a poměr zůstával blízko k referenční hodnotě.*“

Výše schodku je pak upravena v Protokolu o postupu při nadměrném schodku, z něhož vyplývá, že poměr plánovaného nebo skutečného schodku veřejných financí k hrubému domácímu produktu v tržních cenách **nesmí překročit 3 % HDP kandidátské země.**

V případě požadavku kladeného na zdraví veřejných financí je důležité si uvědomit, že se nejedná o pouhý rozmar EU. Zdravé veřejné finance totiž vytvářejí ty nejlepší podmínky pro hospodářský růst a makroekonomickou stabilitu. Dodržování požadované úrovně deficitu by konečně mělo přispět ke zkvalitnění životní úrovně obyvatel (Brůžek & Smrčková, 2007).

1.3.2.2 Kritérium veřejného zadlužení

Posledním sledovaným kritériem je kritérium veřejného zadlužení. Na výši veřejného zadlužení má vliv především deficit veřejných financí, dále pak dluh krajů, měst, obcí a veřejných institucí. Započítává se sem ale také zadluženost domácností. Mezi tímto kritériem a kritériem předchozím je vysoká míra závislosti. Kritérium zadluženosti veřejných financí je totiž nejvíce ovlivněno právě výší deficitu státního rozpočtu.

Toto kritérium je upraveno, stejně jako předešlé, v čl. 126 (2) a zní: *„Komise sleduje vývoj rozpočtové situace a výši veřejného dluhu v členských státech, aby bylo možno zjistit závažné chyby. Zkoumá zejména dodržování rozpočtové kázně na základě těchto dvou kritérií: zda poměr plánovaného nebo skutečného schodku veřejných financí k hrubému domácímu produktu nepřekračuje referenční hodnotu,*

- *ledaže by poměr dluhu sektoru vládních institucí k hrubému domácímu produktu překročil doporučovanou hodnotu;*
- *ledaže se poměr dostatečně snižuje a blíží se uspokojivým tempem k doporučované hodnotě.“*

Samotná **výše doporučené hodnoty** vychází z Protokolu o postupu při nadměrném schodku a **činí 60 % HDP kandidátské země.**

2 Analýza plnění konvergenčních kritérií Českou republikou

V následující kapitole provedu analýzu týkající se plnění konvergenčních kritérií ze strany ČR. ČR se při svém vstupu do EU v roce 2004 zavázala podniknout jednotlivé kroky vedoucí ke splnění všech konvergenčních kritérií. Tím se má dosáhnout celkové vyšší sladění její ekonomiky s ekonomikami zemí EU, které se již staly členy eurozóny. Po splnění všech požadavků se ČR sama stane členem eurozóny a zapojí se do všech procesů, které jsou se členstvím spojeny. Přitom v postupech vedoucích k dosažení tohoto cíle není ze strany EU nijak časově limitována. Je tak teoreticky lhostejno, jestli ČR splní kritéria a rozšíří tak kolektiv členských zemí eurozóny příští rok anebo až za deset let. Z výše řečeného vyplývá, že stanovení konkrétního data splnění kritérií je jen a jen v rukou ČR a jejich neplnění nemůže být v současné době nikým z EU žádným způsobem sankcionováno.

V minulosti ČR kritéria plnila a mohla se s klidným svědomím pokusit euro přijmout. Tenkrát k tomu ale nebyla politická vůle. V současné době se na české politické scéně situace do jisté míry opakuje. Rozdíl je pouze v tom, že kritéria pro vstup do eurozóny již nesplňujeme. Zmiňovaná analogie je však v tom, že u velké většiny politických špiček není vidět jakákoliv zřejmá snaha ani chuť podnikat kroky, které by v důsledku vedly ke splnění podmínek stanovených konvergenčními kritérii a nakonec i k zapojení ČR do třetí fáze EMU. Je to do jisté míry způsobeno současnou krizí eurozóny, která byla vyvolaná nezodpovědnou fiskální politikou Řecka. Tato nechť vůči EU se však netýká pouze otázek spojených s přijetím eura, ale i mnohých dalších. Bylo to konec konců možné pozorovat v nedávné době, kdy se ČR spolu s Velkou Británií nepřipojila k tzv. Paktu rozpočtové kázně, jehož cílem je zamezit neustálému narůstání deficitů národních rozpočtů v EU a předejít tak riziku, že by se situace Řecka opakovala i v jiných členských zemích. Nasnadě je proto otázka, zda ČR pomalu neopouští hlavní prostor, v němž se nachází většina členských zemí EU snažící se o další hlubší integraci, a nepřechází do společnosti zemí jako je Velká Británie, které si chtějí stůj co stůj zachovat svoji absolutní suverenitu.

Při analyzování dat budu vycházet ze zveřejněných hodnot pro interval od roku 2004, tedy od roku vstupu ČR do EU až do poloviny roku 2011. Predikci vývoje hodnot pro plnění jednotlivých kritérií provedu do roku 2014.

2.1 Plnění kritéria cenové stability

Na úvod bych rád pro přehlednost a lepší porozumění analyzovaným údajům ještě jednou připomněl, co je základním požadavkem tohoto kritéria. Pro úspěšné splnění kritéria se po kandidátském státu požaduje rok před provedením šetření udržovat nižší míru inflace, než je průměrná inflace tří zemí EU s jejími nejnižšími hodnotami zvýšený o 1,5 %. Údaje v následující tabulce popisují vývoj hodnot od vstupu ČR do EU až do poloviny roku 2011. Jednotlivé hodnoty byly vypočítány jako průměr posledních 12 měsíců proti průměru předchozích 12 měsíců ke konci období.

Tab. č. 1: Harmonizovaný index spotřebitelských cen

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	8/2011
Průměr 3 zemí EU s nejnižší inflací (v %)	0,7	1	1,4	1,3	2,6	0	0,9	0,9
Hodnota kritéria (+1,5 %)	2,2	2,5	2,9	2,8	4,1	1,5	2,4	2,4
Česká republika (v %)	2,6	1,6	2,1	3	6,3	0,6	1,2	1,9

Zdroj: dokument MFČR „Vyhodnocení plnění Maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou“

Jak vyplývá z tabulky, tak **ČR ve většině let** v rámci sledovaného období dané podmínky splňovala. Nesplňovala je v roce 2004, kdy došlo k přechodnému nárůstu inflace. Tento nárůst byl způsoben změnou sazeb nepřímých daní a úpravou výše regulovaných cen. Zároveň se na vyšší inflaci podepsaly rostoucí ceny potravin a ropy. Dalšími a zároveň doposud posledními roky, kdy ČR nesplňovala požadavek kladený kritériem, byly roky 2007 a 2008. Vysoká míra inflace v roce 2008 byla způsobena prudkým růstem cen potravin a energií, u nichž se zvýšení cen projevilo především u ropy. Nezanedbatelný vliv na velmi špatný výsledek mělo také zvýšení snížené sazby DPH z 5 % na 9 %, zavedení ekologických daní, tolik diskutovaných poplatků ve zdravotnictví a konečně zvyšování sazeb u spotřebních daní. V následujícím roce došlo v důsledku celosvětové finanční krize k výrazné dezinflaci (téměř 6 %). Vláda se tak musela rozhodnout k řešení nastalé situace a začít postupně provádět jednotlivá opatření vedoucí k nastartování růstu cen a opětovné stabilizaci výše inflace. Jednalo se

především o zvýšení obou sazeb (snížené i zvýšené) DPH o 1 % (na 10 % a 20 %) a zvýšení sazeb u některých spotřebních daní. Zvyšování cen bylo současně způsobeno růstem ceny ropy, potravin a slabším meziročním kurzem CZK/USD. ČR plní kritérium cenové stability nepřetržitě od září 2009.

Předpokládá se, že v rozmezí let 2012-2014 dojde ke stavu, kdy ČR přestane kritérium splňovat. Tento okamžik s největší pravděpodobností nastane v roce 2012. To je dáno především tím, že počínaje 1. lednem 2012 došlo ke zvýšení snížené sazby DPH z 10 % na 14 %. Nárůst míry inflace v tomto období bude jistě přímo souviset právě se zvýšením sazeb této daně. V tomto případě se ke všemu jedná ještě o poměrně výraznou změnu sazby daně o 4 %, která by měla zvýšit předpokládanou míru inflace meziročně o více než 1 %. V následujících letech by se hodnoty opět měly pomalu vracet na úroveň, která je pro splnění kritéria postačující. Jakékoliv předpovědi týkající se vývoje ekonomiky v ČR ale nemohou být nikdy zcela stoprocentní. ČR má totiž tu nevýhodu nebo spíše výhodu, že se v jejím případě jedná o malou otevřenou ekonomiku, která je velmi náchylná k vnějším vlivům, a to ať již pozitivním, tak i negativním slova smyslu. To ovšem není případ pouze ČR, ale i dalších států, které se považují za otevřené ekonomiky. Dalším důvodem vedoucím k jistým pochybám se pak může také stát záměr předpokládající další regulaci DPH vedoucí k jejímu zvýšení, která by mohla mít na inflaci stejný vliv jako již výše zmiňované zvyšování DPH v roce 2007. Očekávanou predikci vývoje kritéria cenové stability pro roky 2011 až 2014 znázorňuje následující tabulka.

Tab. č. 2: Predikce vývoje harmonizovaného indexu spotřebitelských cen

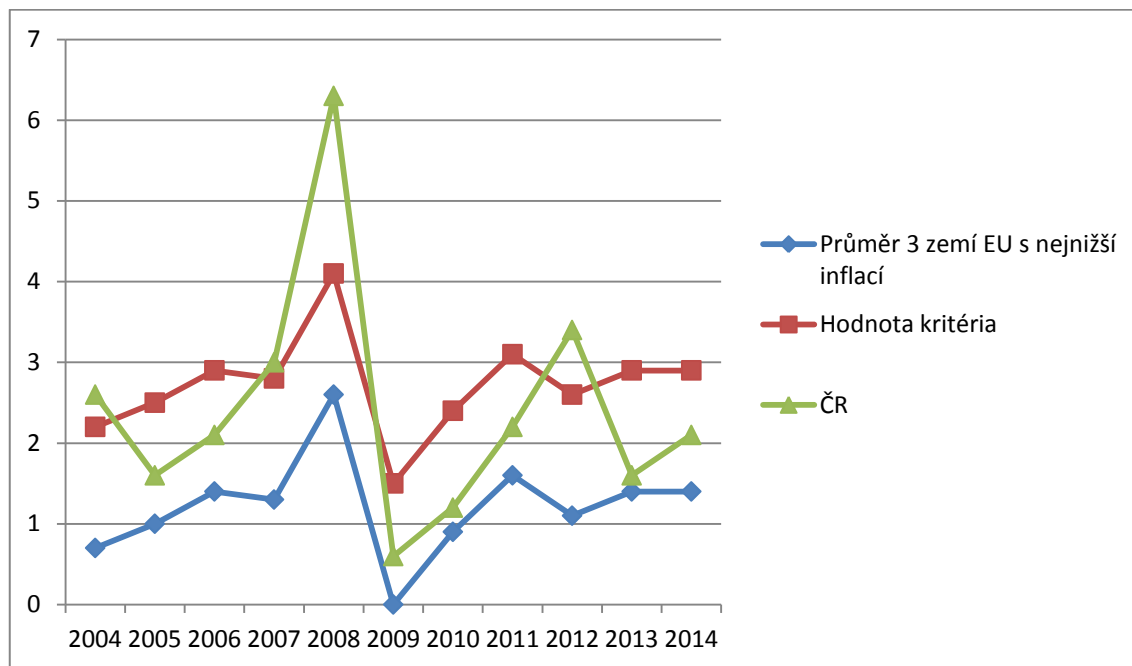
	2011	2012	2013	2014
Průměr 3 zemí EU s nejnižší inflací (v %)	1,6	1,1	1,4	1,4
Hodnota kritéria (+1,5 %)	3,1	2,6	2,9	2,9
Česká republika (v %)	2,2	3,4	1,6	2,1

Zdroj: dokument MFČR „Vyhodnocení plnění Maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou“

Pro lepší názornost jsou hodnoty z obou tabulek přetransformovány i do grafické podoby. V grafu je vyobrazen jak vývoj sledovaného kritéria v intervalu let 2004 až 2010, který je znázorněn v tab. č. 1, tak i predikce vývoje hodnot od roku 2011 do roku 2014 znázorněná v tab. č. 2. Z grafu lze pak hezky vysledovat, jak vývoj pozorovaných

hodnot kritéria v ČR téměř přesně kopíruje vývoj hodnot v celé EU. Na tom lze velmi jednoduše potvrdit všemi ekonomy přijímaný fakt, který je pro ekonomiku ČR tolik charakteristický, a který byl zmíněn již výše. Tím je vysoká ekonomická závislost naší země na ostatních ekonomikách v EU, v Evropě a ve světě. Nejsilnější vazbou jsme spojeni především s ekonomikou našeho západního souseda, kterým je SRN. Tato vzájemná provázanost jedné ekonomiky na druhou se stala, nejen v případě ČR, v dnešním globalizovaném světě zcela běžným jevem. Nejvíce se vliv vzájemné závislosti projevuje u otevřených ekonomik. ČR je považována za poměrně malou, velmi otevřenou a proexportně orientovanou ekonomiku. Tato charakteristika tak vytváří nejlepší předpoklady pro vznik výše popsané závislosti.

Obr. č. 2: Harmonizovaný index spotřebitelských cen – vývoj (2004-2010) a predikce

Zdroj: Vlastní zpracování, 2012

2.2 Plnění kritéria konvergence úrokových sazeb

Na tomto místě bych znovu chtěl ještě jednou zdůraznit základní podstatu kritéria konvergence úrokových sazeb. Ta je následující. Rok před uskutečněním šetření nesmí dojít k překročení dlouhodobých nominálních úrokových sazeb o více než 2 %, než je průměrná hodnota tří zemí EU s nejlepšími hodnotami dosaženými v oblasti cenové stability. Vývoj sledovaných hodnot od roku 2004 do poloviny roku 2011 znázorňuje

následující tabulka (tab. č. 3). Výpočet jednotlivých hodnot byl proveden jako průměr posledních 12 měsíců.

Tab. č. 3: Dlouhodobé úrokové sazby pro konvergenční účely

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	8/2011
Průměr 3 zemí EU s nejnižší inflací (v %)	4,28	3,37	4,24	4,4	4,2	3,9	4	5,3
Hodnota kritéria (+2 %)	6,28	5,37	6,24	6,4	6,2	5,9	6	7,3
Česká republika (v %)	4,75	3,51	3,78	4,3	4,6	4,8	4,2	3,8

Zdroj: dokument MFČR „Vyhodnocení plnění Maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladěnosti ČR s eurozónou“

ČR podmínku stanovenou tímto kritériem již **dlouhodobě splňuje a ani se, stejně jako u předchozího kritéria, nepředpokládá, že by ji někdy v budoucnu měla přestat splňovat.** Koneckonců od našeho vstupu do EU ještě nikdy nedošlo k tomu, že bychom kritérium nespĺňovali. Ve sledovaném období se naše země po většinu času nacházela hluboko pod stanovenou hranicí a blížila se hodnotám, jejichž úroveň byla stanovena průměrem tří zemí EU s nejnižší mírou inflace.

Za určité riziko, které by její pozitivní vývoj směřující ke zdárnému splnění kritéria mohlo de facto v budoucnu ohrozit, lze považovat snad pouze stávající dluhovou krizi v eurozóně vyvolané řeckou fiskální politikou. Přes dlouhodobou snahu o její vyřešení totiž stále není jisté, že se jí podaří zdárně překonat. I přes hrozbu vyvolanou tímto rizikem by však s největší pravděpodobností nemělo dojít k jakýmkoliv komplikacím. Problém by mohl nastat snad pouze v případě, že by se naplnily některé hororové scénáře, které by měly následně fatální dopad nejen pro samotnou eurozónu, ale i pro celou EU. V důsledku dnešní globalizované ekonomiky by nakonec mohla propuknout nová světová hospodářská krize. Tento scénář se však, doufejme, nenaplní. Jak již bylo uvedeno v první kapitole, hodnota podstatná pro účely tohoto kritéria vychází především z dlouhodobých státních dluhopisů, které v současné době požívají u investorů velké důvěry. I když je predikce vývoje budoucích hodnot vždy značně nejistá, lze i přesto s jistou dávkou pravděpodobnosti předpokládat, že by ČR, pokud nedojde ke ztrátě důvěry investorů na finančních trzích, neměla mít do budoucna s plněním kritéria žádné větší potíže. Očekávaný vývoj v letech 2011 až 2014 je znázorněn v následující tabulce.

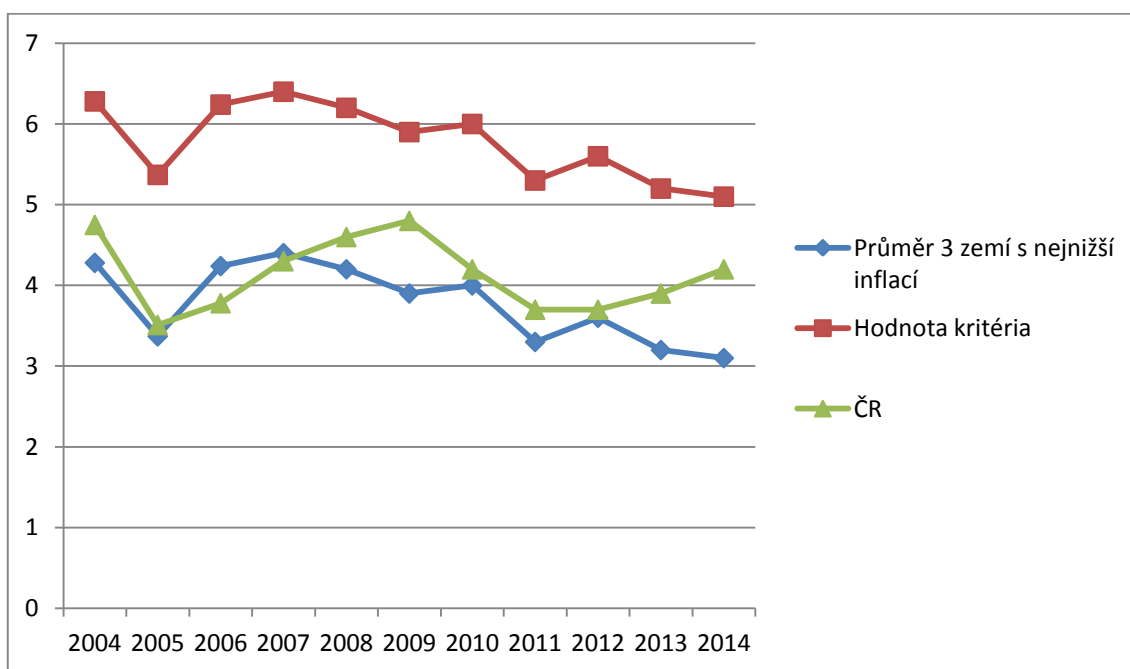
Tab. č. 4: Predikce vývoje dlouhodobých úrok. sazeb pro konvergenční účely (v %)

	2011	2012	2013	2014
Průměr 3 zemí EU s nejnižší inflací (v %)	3,3	3,6	3,2	3,1
Hodnota kritéria (+2 %)	5,3	5,6	5,2	5,1
Česká republika (v %)	3,7	3,7	3,9	4,2

Zdroj: dokument MFČR „Vyhodnocení plnění Maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou“

Pro lepší názornost jsou data z obou tabulek (tab. č. 3, tab. č. 4) sloučena a opět znázorněna v následujícím grafu. Na křivce znázorňující vývoj hodnot v ČR lze spatřovat znovu jistou podobnost s vývojem hodnot v celé EU. Z toho lze opět vyvozovat vzájemnou vysokou míru závislosti ekonomik členských zemí, která byla popsána již v předchozí kapitole.

Obr. č. 3: Dlouhodobé úrokové sazby – vývoj (2004-2010) a predikce

Zdroj: Vlastní zpracování, 2012

2.3 Plnění kritéria stability měnových kurzů

Na úvod si opět dovoluji provést krátké shrnutí podmínek vedoucích ke splnění kritéria. Kandidátská země především musí být zapojena do systému ERM II. Její kurz se pak musí po dva roky pohybovat ve stanoveném rozmezí, tzv. flukтуаčním pásmu. Kurz by

se měl pohybovat v rozmezí $\pm 2,25$ %, občas je pak možné jeho překročení a vychýlení až ± 15 %.

Hodnocení tohoto kritéria je v případě ČR poněkud obtížné. Jedna z nutných podmínek, která je na kandidátské země ze strany EU kladena, je povinnost účasti v systému ERM II. Tuto podmínku ČR zatím nesplňuje, a tak se **pro účely komparace s požadovanými hodnotami používá průměrná hodnota kurzu CZK/EUR v prvním čtvrtletí roku před hypotetickým vstupem do ERM II.** Ta má skutečně pouze roli nesměrodatného srovnávacího ukazatele, který má za úkol podat přibližnou informaci o situaci spojenou se současným stavem míry sladění ČR s eurozónou.

Koruna vůči euru dlouhou dobu apreciovala, přičemž v polovině roku 2008 dosáhla dokonce hodnoty cca 23 CZK/EUR. Nastavený trend se začal výrazně měnit s přicházejícím koncem roku 2008. Od tohoto roku do roku 2009 kurz koruny deprecioval, a to celkem o 23 %. V prvním čtvrtletí roku 2009 koruna oslabila na cca 29,5 CZK/EUR. ČR, jako jedna z malých otevřených ekonomik, má tu nevýhodu, že je snadno ovlivnitelná vnějšími vlivy. To platí i v případě tohoto kritéria, a tak bude velice důležité správně načasovat dobu vstupu do systému ERM II.

Vývoj hodnot tohoto kritéria je znázorněn na následujícím grafu (obr. č.2).

Obr. č. 4: Vývoj nominálního měnového kurzu CZK/EUR

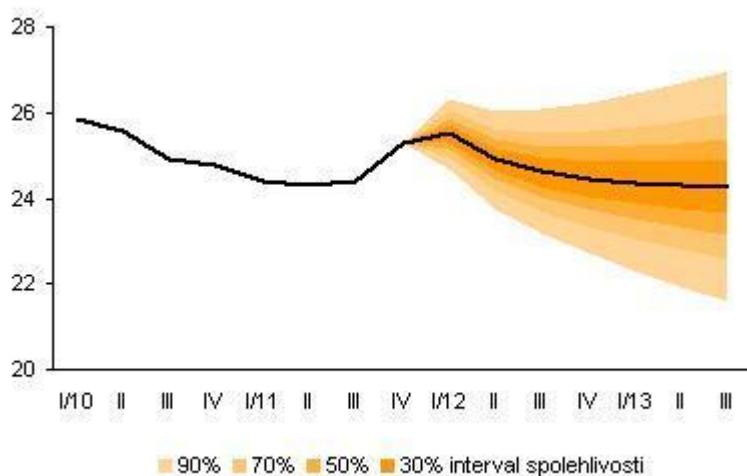

Zdroj: dokument MFČR „Vyhodnocení plnění Maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou“

Pokud bychom měli odhadnout předpokládaný vývoj měnového kurzu, výsledek by byl pravděpodobně značně nejistý. ČNB vydává pravidelně dokumenty týkající se předpovědi kurzového vývoje, ta je ale spíše jen orientační. ČNB má totiž k dispozici jisté nástroje, kterými může kurzovou politiku státu regulovat. Je nutné zde zmínit, že možnosti ČNB jsou dnes v tomto ohledu co do výsledku již značně omezené. Samotné kurzy jsou totiž z větší části ovlivňovány samotným trhem, kde je ovlivňuje chování velkých investorů. Proto jsou v predikci ČNB ponechávána poměrně velká flukтуаční rozmezí, v nichž se bude měnový kurz v budoucnu nejspíše nacházet. Je zřejmé, že o čím vzdálenější předpověď se jedná, tím nižší bude pravděpodobnost úspěšnosti anticipace předpokládaných hodnot. Na dalším grafu (obr. č.3) je načrtnut předpokládaný vývoj kurzu CZK/EUR podle analýzy vypracované ČNB pro roky 2012 – 2013. Barevně jsou zde pak označeny možné intervaly flukтуаčních pásem, v nichž by se mohl kurz pohybovat. Různé barvy symbolizují různou míru pravděpodobnosti, že nastane právě ten či onen stav.

Obr. č. 5: Predikce vývoje nominálního měnového kurzu CZK EUR

Zdroj: internetové stránky ČNB „Aktuální prognóza ČNB (2.2.2012)“

2.4 Plnění kritéria deficitu veřejných financí

Na úvod opět krátké shrnutí. Plnění kritéria deficitu veřejných financí je spojeno s dosažením deficitu veřejných rozpočtů ve výši max. 3 % HDP.

Kvůli svému opětovnému neplnění tohoto kritéria se ČR v letech 2004 až 2008 ocitla již podruhé v Proceduře při nadměrném schodku, jejímž úkolem bylo řešit negativní stav

veřejných financí. Poprvé tomu tak bylo v roce 2003, kdy si ČR těsně před vstupem do EU začala uvědomovat nutnost reformy veřejných financí, která povede ke zvýšení příjmové složky a ke snížení výdajové složky veřejných rozpočtů. Podruhé to vyplynulo z potřeby řešit důsledky globální finanční krize a legislativních změn na straně příjmů veřejného rozpočtu. Vláda se zdatně vypořádala i s druhou korekcí veřejných financí za pomoci využití snížení mezd státním zaměstnancům a zvýšení příjmů z pojistného na sociální zabezpečení. V roce 2011 pak došlo ještě k úpravám u daní z příjmů fyzických osob a pojistného na sociální zabezpečení na straně příjmů a stálé snižování mezd ve státním sektoru a omezení státní sociální podpory na straně výdajů. V letošním roce došlo ke zvýšení snížené sazby DPH, která by měla mít také nezanedbatelný vliv a vést ke zvýšení příjmové stánky státního rozpočtu.

Tab. č. 5: Vývoj deficitu veřejných financí

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Hodnota kritéria	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3
Česká republika	-3	-3,5	-2,9	-0,7	-2,2	-5,8	-4,8	-3,7

Zdroj: dokument MFČR „Vyhodnocení plnění Maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou“

Předpokládá se, že deficit veřejných financí bude v následujících letech i nadále klesat a měl by se tak se svými hodnotami postupně dostávat na takovou úroveň, při níž by požadavky stanovené kritériem splňoval. Při stávajícím hospodářském růstu se předpokládá dosažení kritéria cca v roce 2016. Je zde však velké nebezpečí vyvolané problémovou situací Řecka. Pokud by došlo k nejhoršímu a do problémů se dostala celá eurozóna, resp. EU, stáhla by s sebou i ČR, což by jistojistě vedlo k opětovnému růstu poměru deficitu veřejných financí k HDP. Zároveň by zcela určitě došlo ke snížení příjmů především z nepřímých daní, na jejichž plynutí do veřejných rozpočtů je stát do velké míry existenčně závislý. Pak by v důsledku všech výše zmiňovaných okolností muselo dojít k odložení data, k němuž se počítá se splněním kritérií.

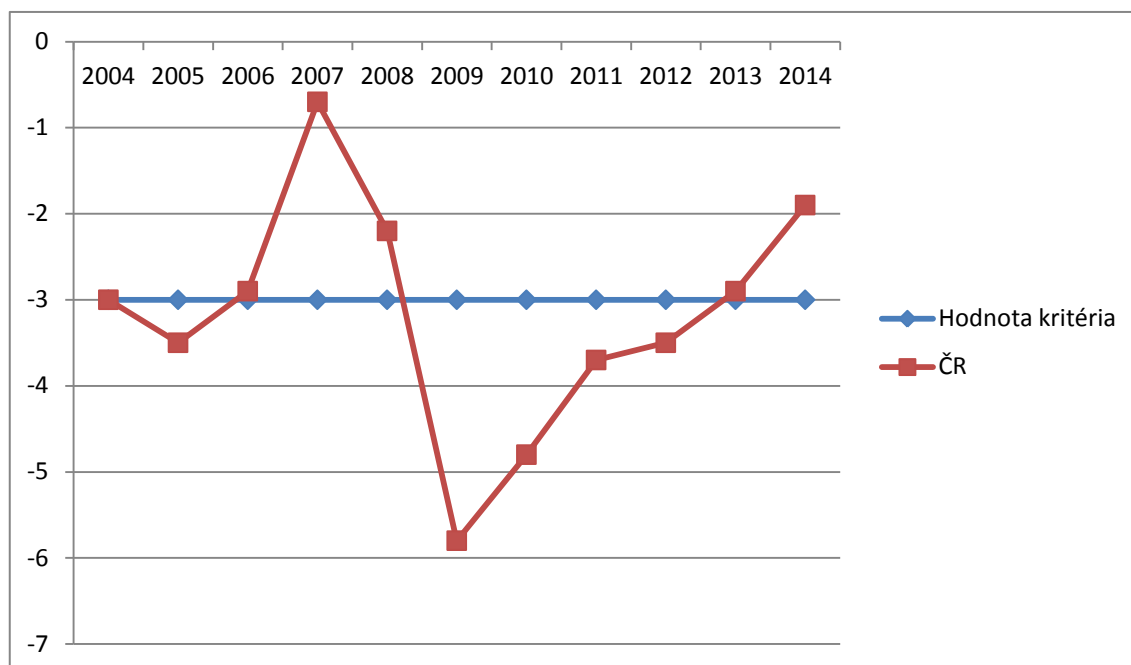
Tab. č. 6: Predikce vývoje deficitu veřejných financí

	2012	2013	2014
Hodnota kritéria	-3	-3	-3
Česká republika	-3,5	-2,9	-1,9

Zdroj: dokument MFČR „Vyhodnocení plnění Maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou“

Pro lepší ilustraci došlo znovu ke sloučení dat popisujících vývoj od roku 2004 do roku 2011 s predikcí na roky 2012 až 2014 a jejich přetřansformování do podoby grafu (obr. č. 4).

Obr. č. 6: Deficit veřejných financí – vývoj (2004-2011) a predikce

Zdroj: Vlastní zpracování, 2012

2.5 Plnění kritéria veřejného zadlužení

Požadavek kladený tímto kritériem je velice prostý. Jde jednoduše o to, aby veřejný dluh kandidátské země nepřesáhl hranici 60 % HDP. Za veřejný dluh se považuje jak deficit státního rozpočtu, tak i deficit ostatních veřejných rozpočtů.

ČR měla pro plnění tohoto kritéria díky její nízké zadluženosti velice dobrou výchozí pozici, a proto s jeho plněním nebyly dlouho žádné problémy. Od roku 2001 však **začala hodnota zadluženosti** v důsledku vládních garancí **narůstat**. Tato situace se v letech 2007 a 2008 stabilizovala na úrovni cca 30 % HDP. Tato situace byla způsobena snižováním deficitu veřejných financí, který spolu s vývojem HDP přímo ovlivňuje i výši dluhu. Od roku 2009 dochází v důsledku globální finanční krize k permanentnímu nárůstu veřejného dluhu, který bude i nadále pokračovat, pokud nebudou provedeny některé nezbytné fiskální reformy. Jestliže se na jeho výši však podíváme v rámci celé EU, **řadíme se stále k členským zemím s relativně nízkou úrovní zadluženosti.**

Tab. č. 7: Vývoj veřejného zadlužení

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Hodnota kritéria	60	60	60	60	60	60	60	60
Česká republika	30,4	30,2	30,2	29	28,7	34,3	37,6	40,5

Zdroj: dokument MFČR „Vyhodnocení plnění Maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou“

Predikce vývoje hodnot podstatných pro potřeby kritéria je do značné míry závislá na současné nejisté makroekonomické situaci v eurozóně. Negativně by mohlo být kritérium ovlivněno také demografickým vývojem českého obyvatelstva, jehož průměrná věková úroveň neustále narůstá a je potřeba se jejím řešením pečlivě zabývat. Tato skutečnost by ale nemusela negativně ovlivnit pouze kritérium veřejného zadlužení, mohla by také ovlivnit i již výše zmiňované kritérium deficitu veřejných financí. Je proto potřeba dotáhnout do zdárného konce nastartovanou důchodovou reformu, která by mohla zvyšování zadluženosti zmírnit. Z prognóz vyplývá, že nejvyšší dluh se předpokládá v roce 2013, kdy by jeho výše měla dosáhnout hodnoty 42,8 % HDP. Po dosažení tohoto vrcholu by se opět hodnota dluhu měla začít pomalu snižovat. ČR by tak s plněním tohoto kritéria neměla mít v budoucnu závažnější problémy.

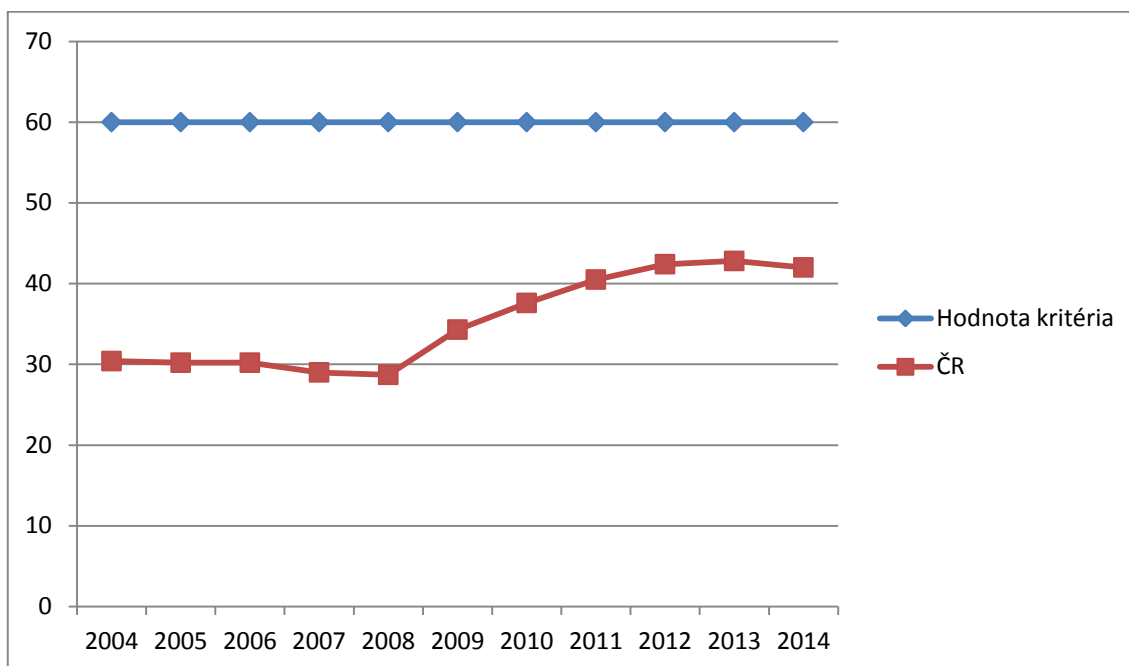
Tab. č. 8: Predikce vývoje veřejného zadlužení

	2012	2013	2014
Hodnota kritéria	60	60	60
Česká republika	42,4	42,8	42

Zdroj: dokument MFČR „Vyhodnocení plnění Maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou“

I v tomto případě jsem pro lepší ilustraci údaje z tabulek přenesl do podoby grafu (obr. č. 5). Na něm je vidět vývoj hodnot jak ve sledovaném období, tj. 2004 – 2011, tak i v období, které je stále ještě ve fázi předpovědí. V grafické podobě ještě lépe vynikne ta skutečnost, že ČR opravdu v současnosti splňuje formální požadavky kritéria s obdivuhodným přehledem.

Obr. č. 7: Veřejné zadlužení – vývoj (2004-2011) a predikce

Zdroj: Vlastní zpracování, 2012

2.6 Komparace ČR s ostatními kandidátskými státy z pohledu plnění konvergenčních kritérií

V této kapitole se budu zabývat srovnáním ČR s ostatními kandidátskými zeměmi, které stejně jako naše republika usilují o vstup do eurozóny. V dnešní době mezi tyto státy patří kromě již několikrát zmiňované ČR také Bulharsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Polsko, Rumunsko a Švédsko. Některé z těchto států jsou dokonce již zapojeny do systému měnových kurzů ERM II. Jedná se o Litvu, Lotyšsko a Dánsko, které má však v otázce přijetí eura vyjednanou výjimku a v blízké době se euro nechystá přijmout, proto s ním v této analýze dále již nebude pracováno. Litva svůj kurz zafixovala ihned v roce svého přistoupení k EU, tedy v roce 2004, a Lotyšsko provedlo fixaci o rok později. Bulharsko není členem systému ERM II, přesto má svůj měnový kurz zafixovaný k euru. K fixaci došlo už v roce 1999. Zbylé kandidátské státy mají plovoucí kurzy.

Analýza bude provedena pro časový interval od roku 2008 do roku 2010 na základě Konvergenční zprávy vydávané jednou za dva roky ECB. Poslední vydaná zpráva

vychází ze skutečností aktuálních v první polovině roku 2010, další zpráva má být vyhotovena v květnu letošního roku.

V následující tabulce (tab. č. 9) je uvedeno srovnání 4 konvergenčních kritérií u kandidátských zemí. Není zde uvedeno kritérium stability měnových kurzů, u něhož se za základní předpoklad potřebný k provedení komparace považuje členství v ERM II. Tuto podmínku, jak již bylo výše uvedeno, splňují pouze tři z osmi kandidátských zemí, a proto by vyvozené závěry neměly žádnou vypovídající hodnotu.

Tab. č. 9: Komparace plnění konvergenčních kritérií ČR s ostatními kandidátskými zeměmi

		Cenová stabilita	Dlouhodobá úroková sazba	Nadměrný schodek	Hrubý veřejný dluh
Bulharsko	2008	12,00%	5,40%	1,80%	14,10%
	2009	2,50%	7,20%	-3,90%	14,80%
	2010	1,70%	6,90%	-2,80%	17,40%
Česká republika	2008	6,30%	4,60%	-2,70%	30,00%
	2009	0,60%	4,80%	-5,90%	35,40%
	2010	0,30%	4,70%	-5,70%	39,80%
Litva	2008	11,10%	5,60%	-3,30%	15,60%
	2009	4,20%	14,00%	-8,90%	29,30%
	2010	2,00%	12,10%	-8,40%	38,60%
Lotyšsko	2008	15,30%	6,40%	-4,10%	19,50%
	2009	3,30%	12,40%	-9,00%	36,10%
	2010	0,10%	12,70%	-8,60%	48,50%
Maďarsko	2008	6,00%	8,20%	-3,80%	72,90%
	2009	4,00%	9,10%	-4,00%	78,30%
	2010	4,80%	8,40%	-4,10%	78,90%
Polsko	2008	4,20%	6,10%	-3,70%	47,20%
	2009	4,00%	6,10%	-7,10%	51,00%
	2010	3,90%	6,10%	-7,30%	53,90%
Rumunsko	2008	7,90%	7,70%	-5,40%	13,30%
	2009	5,60%	9,70%	-8,30%	23,70%
	2010	5,00%	9,40%	-8,00%	30,50%

Švédsko	2008	3,30%	3,90%	2,50%	38,30%
	2009	1,90%	3,30%	-0,50%	42,30%
	2010	2,10%	3,30%	-2,10%	42,60%
Referenční hodnota		1%	6%	-3%	60%

Zdroj: Dokument ECB „Konvergenční zpráva 2010“

Z tabulky lze vyzdvihnout, že ČR spolu se Švédskem patří ke kandidátským zemím s nejvyšší úspěšností v plnění konvergenčních kritérií jako celku, kdy obě země splňují tři ze čtyř kritérií uvedených v tabulce.

V oblasti **kritéria cenové stability** dosáhly všechny sledované země nejvyšší míry inflace na přelomu let 2008 a 2009. Ve velké většině ekonomik došlo v těchto dvou letech k poklesu exportu, snížení domácí poptávky, snížení podnikových zisků a zvýšení nezaměstnanosti. Všechna tato negativa byla způsobena především globální finanční krizí, která měla téměř na všechny tyto země výrazný dopad. Ten následně vedl ke zhoršení v oblastech všech výše uvedených makroekonomických ukazatelů. Dopady krize byly ještě násobeny vysokou orientací těchto zemí na exportní politiku, která však v období krize byla značně zasažena prudkým poklesem na straně zahraniční poptávky. V následujících letech se ekonomika těchto zemí začala vzpamatovávat a postupně začalo znovu docházet k výraznému poklesu míry inflace. Nejvyšší pokles v tomto období byl zaznamenán u Lotyšska a činil téměř 12 %. V roce 2010 došlo téměř ve všech zemích k nejnižším naměřeným mírám inflace, jejichž nízké hodnoty byly vyvolány celosvětovými šoky směřujícími k poklesu cen a také významným poklesem hospodářské aktivity. Z porovnávaných zemí dosahovala v roce 2010 na požadovanou hodnotu kritéria cenové stability pouze ČR s Lotyšskem. U ostatních zemí sice lze zaznamenat výrazný pokles míry inflace, který ale nebyl pro splnění kritéria dostačující. **V roce 2010 byla nejlepší situace u Lotyšska, jehož míra inflace činila 0,1 %, nejhorší pak u Rumunska, kde tento ukazatel vykazoval hodnotu 5 %.**

Dalším srovnávaným kritériem je **kritérium konvergence dlouhodobých úrokových sazeb**. Vývoj tohoto kritéria byl v tomto případě ovlivněn světovou finanční krizí. Toto kritérium vychází především, jak již bylo několikrát řečeno, z hodnot dlouhodobých státních dluhopisů. U zemí, do jejichž dluhopisů není ze strany investorů vkládána dostatečná důvěra, došlo v důsledku krize k nárůstu míry úrokových sazeb. Hodnoty kritéria u většiny sledovaných zemí kolísaly v rozmezí ± 1 %. Jiná situace byla u dvou

pobaltských států Lotyšska a Litvy, kde došlo v průběhu sledovaných let k výraznému růstu dlouhodobých úrokových sazeb. Negativní vývoj v těchto zemích byl způsoben nashromážděním makroekonomických nerovnováh z minulých let, který vygradoval v důsledku globální finanční krize. Hodnoty v obou zemích se pohybovaly okolo 12 %. Jedinými dvěma zeměmi splňujícími požadavky dané tímto kritériem byly v roce 2010 ČR a Švédsko. Bulharsko a Polsko se svými hodnotami 6,9 % a 6,1 % splnění referenční hodnoty přibližovaly. **Státem s nejnižší hodnotou se stalo Švédsko, jehož výše dlouhodobých úrokových sazeb činila 3,3 %. Nejvyšší hodnotu 12,7 % naopak zaznamenalo Lotyšsko.**

Kritérium deficitu veřejných financí a jeho plnění činí až na pár výjimek problémy všem kandidátským zemím. Těmi výjimkami jsou Bulharsko a Švédsko, které jsou současně také jedinými zeměmi, které toto kritérium v roce 2010 plní. Pro ostatní státy jsou stanoveny lhůty na nápravu schodků: na rok 2011 pro Maďarsko, na rok 2012 pro Litvu, Lotyšsko, Polsko a Rumunsko a na rok 2013 pro ČR. Vývoj hodnot v jednotlivých zemích se po roce 2008 u všech zemí zvyšoval. K tomuto nárůstu deficitů došlo z důvodu světové finanční krize. Následující vývoj byl ovlivněn způsobem, jakým se vedla fiskální politika v jednotlivých zemích. Lotyšsko, Maďarsko a Rumunsko v rámci snah o ozdravení veřejných financí přijaly finanční pomoc od Mezinárodního měnového fondu a EU a následně provedly fiskální konsolidaci. Bulharsko a Litva se také uchýlily k fiskální konsolidaci, jejímž prostřednictvím se snažily o zabránění tendencí vedoucích ke zhoršování fiskálních pozic. Polsko spoléhalo na působení automatických fiskálních stabilizátorů spojených s výraznými škrti ve výdajové stránce svých rozpočtů. ČR stejně jako Polsko využila také automatických fiskálních stabilizátorů a obohatila je o vládní stimulační opatření. Dokonce i více či méně prosperující Švédsko muselo po krizi přijmout jistá fiskální opatření. **Nejlepšího výsledku v roce 2010 dosáhlo Švédsko, které mělo deficit ve výši 2,1 %. Nejhorší výsledek naopak zaznamenalo Lotyšsko s deficitem 8,6 %.**

Hodnoty **kritéria veřejného zadlužení** se zvýšily u všech kandidátských zemí. U některých z nich došlo dokonce ke zvýšení velmi výraznému. **Jediným státem, který se ve sledovaném období nezvládl vejít do intervalu požadovaného kritériem, bylo Maďarsko. V roce 2010 u něj činila hodnota kritéria 78,9 %.** To znamená, že referenční hodnota, jejíž výše je stanovena na 60 %, byla překročena o téměř 20 %.

Nejnižší hodnota ve výši 13,3 % pak byla ve sledovaném období zaznamenána u Polska.

Poslední kritérium, tedy **kritérium kurzové stability**, je, s ohledem na neúčast všech kandidátských zemí v kurzovém systému ERM II, velice těžké porovnat. Do ERM II jsou z těchto zemí zapojeny pouze Litva a Lotyšsko. Pouze u nich je proto možné provádět kontrolu zaznamenávající vývoj kurzů jednotlivých měn vůči euru. Během sledovaného období většina měn nezapojených do ERM II oslabila, a to mnohdy výrazně. Ve sledovaném období měl částečné problémy i lotyšský lat. Česká koruna naopak na začátku roku 2010 posilovala.

3 Ekonomické náklady spojené s plněním konvergenčních kritérií

Při hodnocení nákladů spojených s plněním konvergenčními kritérii se lidé často dopouštějí jedné závažné chyby. Mnoho z nich si totiž neuvědomuje, že náklady nejsou pouze nominálně vyjádřené hodnoty vynaložené na dosažení nějakého stavu, které jsou následně vykazovány v účetnictví (tzv. **explicitní náklady**), ale že to jsou také tzv. náklady ušlých příležitostí. Těmto nákladům se také někdy říká **náklady obětovaných příležitostí**. „*Náklady příležitosti určitého rozhodnutí vznikají proto, že zvolit si ve světě vzácnosti jednu věc znamená vzdát se něčeho jiného. Náklady příležitosti představují hodnotu ušlého statku nebo služby*“ (Samuelson & Nordhaus, 1995, str. 33). V této kapitole popíšeme jak explicitní náklady vznikající při plnění maastrichtských kritérií, tak i náklady obětovaných příležitostí. Ty pak dohromady budou představovat skutečné celkové vynaložené náklady, tzv. ekonomické náklady.

Při zodpovědné dlouhodobé snaze o splnění kritérií se většina nákladů dá minimalizovat. Riziko ovšem nastane v případě, že kandidátská země chce kritéria splnit za každou cenu a z toho důvodu se uchýlí k přijetí drastických opatření, která by ke splnění vedla. Tento výsledek je ale většinou dlouhodobě neudržitelný a negativní důsledky tohoto unáhleného jednání se mohou začít projevovat klidně i několik let po vstupu do eurozóny a zasáhnout tak nejenom samotnou zemi, ale také celou eurozónu.

3.1 Explicitní náklady konvergence

Vynakládání explicitních nákladů je pravděpodobně nejvíce patrné ve snaze o splnění kritérií udržitelnosti veřejných financí. Projevují se především snahami o snížení výdajových stránek veřejných rozpočtů.

V ČR došlo v roce 2010 k sestavení nové koaliční vlády, která si dala za cíl provést strukturální reformy, které by v důsledku měly vést ke snižování každoročnímu deficitu státního rozpočtu a následnému postupnému oddlužování ČR. Hlavními nástroji mělo být množství úsporných opatření a zjednodušení administrativních procesů. Tyto reformy se však neobejdou bez provedení razantních škrtů v jednotlivých kapitolách

státního rozpočtu. To se projeví ve financování všech oblastí veřejného sektoru, který proto bude muset na nějakou dobu omezit své výdaje. Snaha o dosažení vyrovnaných rozpočtů se projevuje i ve snaze o zvýšení příjmové složky. To se pak ve formě nákladů projevuje především u domácností a podniků, kterým se zvyšují odvody do veřejných rozpočtů ve formě daní. Tato opatření by však v horizontu několika let mohla mít pozitivní vliv na plnění jak kritéria deficitu veřejných financí, tak i kritéria veřejného zadlužení.

3.2 Náklady obětovaných příležitostí

Náklady obětovaných příležitostí mají v průběhu plnění konvergenčních kritérií mnohem důležitější roli a zajímavější průběh než náklady explicitní. Hodnotu těchto nákladů je obtížné předem přesně určit a někdy je to dokonce téměř nemožné a je to ponecháno citlivému odhadu. Proto aby je bylo možné určit, je nutné znát minimálně základy ekonomické teorie.

Pokud se vrátíme ještě jednou k úsporám vzniklým díky úsporným opatřením ve veřejných financích, které byly popisovány v předchozí kapitole, tak si uvědomíme, že právě tato opatření povedou ke vzniku jistých alternativních nákladů. Tyto náklady budou vyplývat z omezení možnosti vyššího financování jednotlivých částí veřejného sektoru. Bude se jednat především o snížení výdajů na školství, vědu, dopravu, zdravotnictví, sociální politiku státu a podnikatelskou sféru.

V případě, že snaha o stabilitu veřejného financování bude řešena omezením výdajů na školství, pak bude postupně docházet ke zhoršování jeho kvality. Se školstvím, především s tím terciálním, je pak spojena i věda a výzkum. Snižování kvality těchto dvou oblastí bude mít v důsledku velmi negativní vliv na ekonomiku. Je to totiž školství, které zprostředkovává výchovu budoucích generací, u nichž je v našem zájmu a v zájmu celé naší ekonomiky, aby byly co nejkvalitnější a v budoucnu se podílely na růstu životní úrovně obyvatelstva. A zároveň je to právě věda a výzkum, který se prostřednictvím inovací nejvíce podílí na růstu hranice produkčních možností, která pak dává prostor k rozšiřování možností a růstu celé ekonomiky. Bez vědy by ekonomika státu stagnovala neustále na jednom místě a bylo by jen velmi obtížné se posouvat někam dál.

Neuvážený růst daní, jehož prostřednictvím se vláda snaží dosáhnout zlepšení fiskální situace, se nejvíce dotkne obyvatelstva. Pokud totiž v rámci snah o dosažení přijatelných hodnot pro plnění kritérií dojde k příliš velkému zvýšení, tak zde vzniká velká pravděpodobnost, že rapidně poklesne i poptávka. To by negativně ovlivnilo nejen drobné obchodníky, které by to možná i definitivně zničilo, ale i velké podniky, které by kvůli tomu přišli o zisky a nastalou situaci by musely řešit. Tyto faktory by následně negativně ovlivnily i růst HDP.

V případě zvyšování daní se hned vedle obyvatel dalšími zasaženými stanou podnikatelé, kteří nebudou mít finanční prostředky k realizaci větších a finančně zajímavějších investic, a kteří se tím pádem začnou postupně také uchýlovat k úsporným opatřením. Tato opatření se však nejvíce dotknou samotných zaměstnanců, na jejichž platy přestanou být peníze a oni budou muset být propuštěni. To povede k nárůstu míry nezaměstnanosti. Všechno to pak opět vyústí ve zpomalení hospodářského růstu.

Zvyšování daní bude na jedné straně působit pozitivně na plnění jednoho kritéria, na druhé straně však bude působit kontraproduktivně na kritéria jiná. Na mysli mám především kritérium cenové stability, u něhož v důsledku rostoucí míry inflace bude hrozit to, že nastane situace, kdy kritérium přestane být splňováno.

Pokud se ovšem na daný problém podíváme z druhé strany, zjistíme, že nelze jednoznačně určit, zda náklady vzniklé v důsledku výše jmenovaných úsporných opatření a růstu daňových sazeb jsou vyšší než náklady, které by vznikly v případě, že by se tyto kroky neučinily. Velký vliv na celou oblast veřejných financí mají totiž finanční trhy. V případě nestability veřejných financí, která by mohla nastat bez zavedení výše zmíněných opatření, by s největší pravděpodobností došlo k růstu úrokových sazeb, což by v důsledku mohlo zapříčinit vznik nákladů, které by byly ještě mnohem vyšší.

4 Přínosy a náklady členství v eurozóně

„Důsledky zavádění EMU a jednotné měny euro lze v podstatě rozdělit do tří skupin, i když dělicí čára je mezi nimi v mnohých případech problematická a některé se mohou projevat jak pozitivně, tak i negativně.“ (Brůžek & Smrčková, 2007, str. 53) Do první skupiny můžeme zařadit ty **přínosy a náklady, které jsou zcela očividné a zároveň jednoznačně prokazatelné.** Druhou skupinu tvoří ty **důsledky, jejichž příčinu nelze zcela jistě určit, a proto je lze odhadovat pouze s jistou mírou pravděpodobnosti.** Poslední skupinu pak tvoří ty **faktory, jejichž dopad nelze nijak ověřit, jsou neurčité a velmi diskutabilní. Stejně tak je ale nelze ani jednoznačně vyloučit.** Druhy důsledků zavedení eura obsažené ve výše zmíněných skupinách mohou mít pro ČR jak pozitivní přínos, tak i přínos negativní (Brůžek & Smrčková, 2007).

Jsou ale i **další možné způsoby dělení** přínosů a nákladů spojených se zavedením společné měny v ČR. Jedním z nich je dělení podle jejich způsobu dopadu na ekonomiku. Ta může být ovlivněna buď jako celek, nebo se dopady mohou dotýkat pouze některých ekonomických subjektů. Pak hovoříme o dělení přínosů a nákladů na **makroekonomické a mikroekonomické.** Podskupinou mikroekonomických důsledků jsou přínosy a náklady vzniklé občanům ČR a náklady podnikatelských subjektů a státu spojené s technickým zabezpečením přechodu z jedné měny na druhou. Právě tomuto členění přínosů a nákladů se budu v této kapitole podrobněji věnovat (Kunešová & Mrkvan, 2005).

4.1 Přínosy společné měny

Přínosy společné měny lze rozdělit na přínosy makroekonomické, které budou mít vliv na ekonomiku jako celek, a na přínosy mikroekonomické, které postihnou jednotlivé ekonomické subjekty.

4.1.1 Makroekonomické přínosy společné měny

Ve snaze o popsání pozitivních důsledků vyplývajících ze vstupu ČR do eurozóny se zaměřím nejprve na skupinu obsahující přínosy makroekonomické, které **budou po přijetí eura ovlivňovat českou ekonomiku jako celek.** Vznik většiny těchto

pozitivních důsledků se začíná objevovat ještě před samotným vstupem do eurozóny. Už tehdy totiž dochází v důsledku snah o splnění konvergenčních kritérií ke zlepšování jednotlivých makroekonomických ukazatelů v těchto kritériích obsažených.

Prvním makroekonomickým přínosem vzešlým ze vstupu ČR do eurozóny je **snížení průměrné roční míry inflace**, která má následně pozitivní vliv na další makroekonomické ukazatele a především na hospodářský růst země. Tomuto poklesu se podle statistik ECB členským státům eurozóny skutečně daří dosahovat. Na realizaci tohoto pozitivního přínosu se snaží kandidátský stát aktivně pracovat již během své kandidatury, kdy je požadavek stabilní míry inflace obsažen v samotných konvergenčních kritériích.

Další významnou výhodou je **odstranění kurzového rizika**. To se projevuje růstem objemu přeshraničních obchodů a investičních aktivit členských zemí eurozóny a následně růstem národní ekonomiky. K tomu dochází v důsledku toho, že podnikatelským subjektům odpadá potřeba zajišťovat se např. proti ztrátám v důsledku kurzového rizika. Problémem této výhody může být skutečnost, že její projevy nejsou pozorovatelné ihned, ale až v delším časovém horizontu. Možná proto si jeho existenci mnoho lidí neuvědomuje. S tímto pozitivem do jisté míry souvisí i následující.

Za to lze považovat **větší stabilitu reálných úrokových sazeb**, která následně vysílá pozitivní signály směrem k podnikové sféře. Podnikatelské subjekty tak získávají přesnější informace o budoucím vývoji cen zboží a služeb a mají tím pádem i lepší možnost se v daných cenách orientovat a následně správně rozhodovat v otázkách spjatých s výrobou, investicemi apod. Celé to pak vede k vyšší důvěryhodnosti státu v očích potenciálních investorů a díky rostoucím investicím opět i k hospodářskému růstu.

V neposlední řadě dojde ke **zlepšení situace ve fiskální politice**. Toto zlepšení se projeví primárně snižováním deficitu veřejných rozpočtů. Zároveň ale nebude také docházet v tak velké míře k růstu celkové veřejné zadluženosti státu. Pozitivní vlivy na toto zlepšení lze do jisté míry sledovat již během doby, v níž jsou plněna obě dvě fiskální kritéria. Právě zkvalitnění v oblasti fiskální politiky je v dnešní době v EU více než aktuální. Mělo by totiž vést k opětovnému nastartování hospodářského růstu v Evropě.

Pokud bychom se na výhody spojené s naším přistoupením neměli dívat pouze v rámci naší ekonomiky, ale v rámci ekonomiky eurozóny, tak ČR získá **možnost se podílet na měnové politice celé eurozóny** a přímo tak ovlivňovat její vývoj.

Jak již vyplynulo z textu, lze předpokládat, že všechna výše zmíněná makroekonomická pozitiva vycházející ze zavedení eura povedou k **nastartování ekonomického růstu**, který bude doprovázen **růstem zaměstnanosti**. Vyšší zaměstnanost bude zároveň způsobena vyšší mobilitou pracovních sil. Vyšší zaměstnanost bude doprovázena pozitivními ohlasy ze strany občanů a dojde tak i k vyšší sociální stabilitě (Kunešová & Mrkvan, 2005).

4.1.2 Mikroekonomické přínosy společné měny

Další skupinou přínosů jsou přínosy mikroekonomické, tedy **přínosy týkající se jednotlivých ekonomických subjektů**. Těmito subjekty mohou být např. podnikatelské subjekty nebo domácnosti, resp. občané.

Zřejmě nejviditelnějším a veřejností nejvíce vnímaným přínosem vyplývajícím ze zavedení eura je tzv. **úspora transakčních nákladů**. Transakční náklady je možné rozdělit na přímé a nepřímé. Nejprve se budu věnovat **transakčním nákladům přímým**. V důsledku zavedení eura bude docházet k úspoře, která vznikne jako rozdíl nákupní a prodejní ceny jednotlivých měn. Dojde tedy k odstranění potřeby směny jedné měny za druhou při mezinárodním platebním styku. Zároveň budou bankovní transakce mezi podnikatelskými subjekty se stejnou měnou probíhat mnohem rychleji a plyněji. V důsledku toho všeho dojde ke zjednodušení celé dosavadní techniky plateb.

Méně viditelnou, ale pro podnikatelské subjekty neméně užitečnou je i tzv. **nepřímá úspora transakčních nákladů**. Jedná se o ztrátu povinnosti vést účetnictví v několika měnách zároveň. Tento problém se v současnosti týká především velkých nadnárodních korporací, které účetnictví vedou v eurech, na území ČR však musí účetnictví vést v českých korunách. V důsledku zrušení této povinnosti bude docházet ke zlevnění a zefektivnění účetního systému. Současně tak odpadne i potřeba udržovat neustálou pohotovou zásobu různých měn v hotovosti, čímž se zabrání ušlým ztrátám z možného úročení hotovosti na spořicímu účtu nebo jejímu investování.

Další z mnoha výhod hovořících ve prospěch eura plyne z **vyjádření cen** na území celé eurozóny **ve stejné měně**. Tím pádem bude mnohem snazší srovnání obchodních podmínek mezi tuzemskými a zahraničními subjekty. Důsledek pak bude vytváření tlaku na snižování cen, který by měl garantovat konkurenční výhodu.

Zavedení společné měny bude mít vliv i na běžné občany ČR. Právě těm by mělo přinést asi nejvíce výhod ze všech. Tyto nesporné výhody však nejsou občanům státem správně podávány, a jejich informovanost o nich je tak minimální.

Jednou z nich bude **transparentnost srovnávání cen** v různých členských zemích eurozóny. Každý spotřebitel tak bude mít absolutní přehled o cenách, které se vyskytují na trhu jak v tuzemsku, tak i v zahraničí. Bude to znamenat další krok vedoucí směrem k dokonalejším informacím. Výhoda občanům poskytne možnost lepší komparace se zahraničím, nebude ale spojena pouze s cenami zboží a služeb, ale také s výší mezd, důchodů, pojištění, daní apod.

Další výhodou, kterou dozajista uvítá velké množství lidí, je **odstranění nutnosti směny peněz při vycestování z ČR do zemí eurozóny a s tím spojených směnářských poplatků**. Cestování se tak stane mnohem pohodlnější a zároveň také levnější. Dojde také ke zjednodušení a zlevnění plateb do zahraničí. (Kunešová & Mrkvan, 2005)

4.2 Náklady společné měny

Vstup ČR lze každopádně považovat za velmi pozitivní krok, který je spjatý s mnoha pozitivy, z nichž ta nejdůležitější byla popsána výše. Je ale nutné se na danou problematiku podívat objektivně a posoudit ji i z druhé strany, tedy ze strany nákladů, možných slabin a rizik, která jsou s ním spojena.

Nejvýraznějším negativem, které společná měna novým členským státům přinese, je **ztráta samostatné monetární politiky**. V dnešní době může ČNB ovlivňovat českou monetární politiku regulací množství peněz v oběhu, stanovováním výše úrokových sazeb a měnových kurzů. Po zapojení ČR do eurozóny ČNB o všechny monetární nástroje přijde a vše bude řízeno ECB. ČNB budou ponechány pouze značně omezené kompetence. Na místě je proto obava, zda budeme schopni eliminovat nerovnováhy vznikající v důsledku asymetrických šoků. V důsledku velkého množství členských

států v eurozóně a jejich často protichůdným zájmům může dojít i k situaci, že některé kroky provedené ECB budou v přímém rozporu s požadavky ČR, proto je velmi důležité, aby před vstupem ČR došlo ke splnění konvergenčních kritérií, a aby mezi ČR a ostatními státy eurozóny existovala co možná nejvyšší sladěnost, která by měla eventuální rozpor co možná nejvíce eliminovat. Je však důležité zmínit, že v dnešním globalizovaném světě, což je ještě velmi umocněno naším členstvím v EU, nemáme plně autonomní monetární politiku už dnes.

Se ztrátou autonomní monetární politiky přímo souvisí i **ztráta možnosti využívání výše měnového kurzu dle potřeby**, jehož prostřednictvím mohlo docházet k regulaci svého zahraničního obchodu. V případě špatné ekonomické situace může totiž ČNB znehodnocovat kurz, a tím pomoci domácím podnikatelským subjektům ve zvýšení konkurenceschopnosti. Následné zvýšení exportu většinou vede k nastartování celé ekonomiky.

Dalším minusem je **ztráta možnosti ovlivňovat úrokové sazby**. Ty budou po vstupu ČR do eurozóny nadále vyhlášovány ECB. ČNB tak přijde o možnost reagovat na špatnou ekonomickou situaci snížením úrokových sazeb

Za poslední monetární náklad lze považovat zastavení emise bankovek, které by od přistoupení ČR do eurozóny byly emitovány ECB. Nelze to však říci zcela určitě, protože ECB má možnost delegovat tuto pravomoc na ČNB a také tuto možnost využívá.

Vstup ČR do eurozóny by do jisté míry znamenal i omezení fiskální politiky státu, které by vyplývalo z konvergenčních procesů probíhajících během snah o splnění konvergenčních kritérií. Zároveň se také země EMU, které si dopředu nevyjednaly výjimku týkající se přistoupení do třetí fáze EMU, zavázaly k dodržování Paktu stability a růstu.

Již v úvodu kapitoly jsem se zmínil, že s přijetím společné měny jsou spojeny i určité **technické náklady**, které proces zavádění eura budou nutně doprovázet. Jedná se o náklady vyplývající z potřeby vytvořit nové raznice pro ražbu mincí, změny způsobu tisku bankovek, stažení starého oběživa, školení personálu, instalace nových bankomatů, pořízení nového softwaru do podniků apod.

Pokud bychom opustili ekonomický rozměr nákladů, tak lze hovořit o částečné **ztrátě národní suverenity**, která je odpůrci eura neustále připomínána. Zde je ale důležité podotknout, že občané se v referendu o přistoupení k EU vyjádřili jasně, a to tak, že se chtějí zapojit do integrace, s níž jsou jisté ztráty národních pravomocí spojeny.

Pokud se na vstup ČR do eurozóny podíváme z právního hlediska, byla by zde nutná potřeba **zakotvení zavedení eura** jako naší nové zákonné měny **v právním řádu ČR** (Kunešová & Mrkvan, 2005).

Pokud bych měl shrnout všechny výše zmíněné přínosy a náklady a vyvodit z nich určitý závěr, zda je vstup do eurozóny spojen spíše s přínosy nebo náklady, je nutné jednoznačně říci, že **ze vstupu do eurozóny by ČR plynulo mnohem více pozitiv než negativ**. Je proto v nejlepším zájmu ČR vstoupit do eurozóny a přijmout euro.

5 Predikce vývoje vstupu ČR do eurozóny

V této kapitole se budu věnovat očekávanému scénáři zavedení eura v ČR, který je v současné době s vyhlídkou do budoucnosti vládou považován za nejpravděpodobnější. Na závěr kapitoly se pokusím odhadnout přibližné datum, k němuž by bylo možné splnit všechna konvergenční kritéria, a stát se tak členem eurozóny.

Při procesu zavádění eura se postupuje podle tzv. **Národního plánu zavedení eura v České republice**, který byl odsouhlasen vládou ČR v roce 2007. Tento plán popisuje jednotlivé kroky, podle kterých musí ČR postupovat, aby mohla přijmout euro. Stanovuje také jednotlivé principy, které se v průběhu realizace snah o zavedení eura musí dodržovat. Jedná se o princip právní jistoty, princip ochrany spotřebitele a princip minimalizace nákladů spojených se zavedením eura. **Původně stanovené datum počítalo se zavedením eura v roce 2010.** Tato varianta však byla přehodnocena a zrušena, a tak v současné době stále není přesně určeno datum, kdy by ke vstupu do eurozóny mělo dojít. Pro účely zabezpečení bezproblémového chodu všech přípravných procesů byla ustanovena **Národní koordinační skupina** v čele s národním koordinátorem, která **má připravovat jednotlivé nutné kroky pro vstup do eurozóny a po splnění konvergenčních kritérií dohlížet na bezproblémový přechod z koruny na euro.**

Národní koordinační skupinou byl vytvořen scénář přijetí eura, které má proběhnout jednorázovým přechodem ke konkrétnímu datu, tzv. velkým třeskem. S největší pravděpodobností se bude jednat o 1. leden. **Samotný přechod na euro má být rozdělen do pěti dílčích fází**, které na sebe budou navazovat.

V první, tzv. **předpřípravné fázi** bude docházet k přípravným opatřením spojeným se zavedením eura, zároveň se však jako zákonná měna bude stále používat česká koruna. Jedná se o fázi, v níž bude docházet k plnění maastrichtských kritérií.

Další fáze se označuje jako **přípravná**. K ní dojde ihned poté, co bude zrušena výjimka na zavedení eura. Během trvání této fáze bude docházet k označování cen na cenovkách v obchodech, na výplatních páskách apod. jak v českých korunách, tak i v eurech. Jedná se o **tzv. duální označování cen**. Předpokládá se, že toto období by mělo trvat přibližně půl roku.

Po uplynutí této doby **dojde konečně k zavedení eura**. To se bude obligatorně používat v bezhotovostním platebním styku, ve styku hotovostním bude ale nadále možné platit českými korunami. Ty však budou postupně stahovány z oběhu a obchodníci budou mít povinnost vracet již pouze eura. Kvůli současnému oběhu dvojí měny se tato etapa označuje jako období duální cirkulace. Očekává se, že by toto období mělo trvat max. dva týdny.

Po zavedení eura do oběhu dojde tedy ke **stažení bývalé národní měny**. Přesto se pro lepší informovanost občanů po nějakou dobu ponechá duální označení cen. Počítá se, že tento stav by měl trvat přibližně do konce kalendářního roku, v němž bude euro zavedeno.

V závěrečné fázi zavádění eura bude **obligatorní duální označování cen zrušeno a veškeré transakční operace budou nadále uváděny již pouze v eurech**. Přesto se obchodníci můžou rozhodnout, že duální označování cen nezruší a budou v něm i nadále pokračovat. Jednotlivé etapy jsou znázorněny na následujícím obrázku (obr. č.6).

Obr. č. 8: Scénář zavedení eura v ČR

Zdroj: dokument MFČR „Národní plán zavedení eura v České republice 2007“

Výše byl popsán systém, jakým bude zavedení eura provedeno. K tomu, aby se do fáze, v níž dojde k realizaci výše uvedeného procesu, vůbec dospělo, **musí nejprve dojít ke splnění všech konvergenčních kritérií**. O jejich komplexním plnění však v současné době nemůže být ještě řeč. Pro to, abychom o něm mohli začít vážně hovořit, **je totiž nejprve nutné, aby se ČR stala členem měnového systému ERM II**. Teprve po dvou letech v jeho setrvání může dojít ke zhodnocení úrovně plnění konvergenčních kritérií a ČR, resp. vláda ČR a ČNB, se může rozhodnout přijmout euro. Toto rozhodnutí se

však v žádném případě nesmí uspěchat, protože by mohlo dojít k zafixování ve špatnou dobu, která by mohla vést ke značnému podhodnocení úspor.

V současné době ČR plní všechna monetární kritéria a jejich plnění se předpokládá i v budoucnu. Hlavním problémem zde je skutečnost, že se ČR stále ještě nezapojila do ERM II. To oddaluje možnost přijetí eura min. o dva roky. Horší situace s plněním konvergenčních kritérií je u kritérií udržitelnosti veřejných financí. Zde je situace taková, že **ČR dlouhodobě nespĺňuje pouze kritérium deficitu veřejných financí.** V horizontu cca tří let se však odhaduje, že i toto kritérium by ČR měla začít plnit. Odhadnout přesné datum, kdy se ČR stane členem eurozóny a přijme euro jako svou zákonnou měnu, je velmi obtížné. K jejímu vstupu totiž nestačí „pouhé“ splnění kritérií, ale je třeba také politická vůle. Ta je však v našich podmínkách značně nevyzpytatelná. Při zhodnocení všech faktorů se proto **domnívám, že realistický odhad by, s ohledem na současnou situaci, v níž se ČR nachází, mohl být něco okolo pěti až sedmi let.**

6 Vlastní pohled autora na danou problematiku

Část práce věnující se mému osobnímu pohledu na danou problematiku nemohu začít jinak než tím, že se krátce vyjádřím k celé EU. Jak již bylo v práci výše uvedeno, problematika EMU, resp. procesu měnové integrace, nebyla při počátečních integračních snahách tím nejdůležitějším, co bylo předmětem diskuzí a čeho mělo být v důsledku integrace dosaženo. Hlavním cílem „otců“ myšlenky na bližší spolupráci evropských zemí a následnou integraci byla v poválečném období v první řadě snaha o vybudování stabilního prostředí v Evropě, v němž by státy spolu žily bez válek, spory by se řešily konsenzuální cestou a státy by spolu vzájemně spolupracovaly. Tento hlavní cíl celého projektu evropské spolupráce byl podle mého názoru bezezbytku splněn. Zatímco v jiných částech světa, myslím tím především Asii a Afriku, se i v dnešní době vedou neustálé ozbrojené konflikty, tak v Evropě žijí její obyvatelé již více než 60 let v míru. Proto si myslím, že i kdyby toto byla jediná věc, k níž existence EU pomohla, pak tato organizace nevznikla nadarmo. Myslím si, že tato myšlenka je i dnes stále velmi aktuální. V případě, že by totiž EU někdy zanikla, jednotlivé evropské země by se opět začaly snažit o získání mocenského vlivu na evropském kontinentu, což by nepochybně vedlo ke vzniku mnoha sporů. Není jisté, zda ty by vygradovaly až k válečnému konfliktu, ale tuto možnost nikdy nelze zcela vyloučit. Zásadně proto nesouhlasím s názory lidí, kteří EU považují za zcela zbytečnou organizaci a kteří jí přičítají pouze samá negativa.

Možná největším nedostatkem, kterým současná EU trpí, je to, že sama nedokáže zajistit dostatečnou informovanost široké veřejnosti, jež zná jen skandální zprávy z médií, které ještě bývají velmi často úplně vytržené z logického kontextu dané věci. Lidé tak vidí a znají pouze to negativní, co členství v EU obnáší, ale pozitiva jsou veřejnosti povětšinou skryta. Chyby zde samozřejmě existují, je ale nutno říci, že tak velký systém, kterým ve skutečnosti EU jistě je, se vždy některých chyb dopustit zcela logicky musí.

Dosud jsem zmiňoval pouze politický aspekt, který ke vzniku EU vedl, na druhé straně však nelze zastírat, že k jejímu vzniku vedly také, a to v nemalé míře, zájmy

ekonomické. Dle mého názoru je velká škoda, že v současné době EU orientuje svou pozornost především na tyto ekonomické záležitosti. Ostatní oblasti, v nichž by se EU mohla angažovat, jsou tak vytlačovány na okraj zájmové sféry EU nebo jsou jakékoliv snahy o jejich realizaci zcela ignorovány.

Nejvyšším stupněm integrace, kterého se zatím v rámci EU podařilo dosáhnout, je vznik EMU. Podle mého názoru jejímu vývoji velice uškodily neustálé spory o tom, jak by vlastně EMU měla vypadat a jakým způsobem by měla fungovat. To totiž její vývoj značně zkomplikovalo a na několik let zpomalilo. V dnešní době jsme tak již mohli být dávno někde zcela jinde a mohli jsme se zabývat jinými záležitostmi, na které by se v EU nemělo zapomínat. Hovořím především o absenci jakékoliv snahy ze strany EU o získání vlivu v globální politice.

Dalším tématem, nad kterým bych se chtěl krátce zamyslet, je již problematika samotné eurozóny. Ta se totiž měla stát jakýmsi elitním klubem EMU, v němž by byly pouze ty státy, které splnily přísná konvergenční kritéria ukazující na jejich ekonomickou vyspělost. Domnívám se, že tento úkol eurozóna zcela nesplnila, anebo splnila, ale jenom napůl. I v tomto případě se totiž projevila známá nechuť některých zemí EU se jakýmkoliv způsobem více omezovat, a pomáhat tak prohlubování integrace. Nedochovalo k plnění konvergenčních kritérií, a proto se zřízení eurozóny podařilo až ve druhém možném termínu, který byl již předem stanoven jako závazný, ať již kritéria splněna budou či nebudou. To podle mě byl velký risk, který se dnes eurozóně začíná nevyplácet. Přesto si myslím, že se jeho negativním následkům dalo zabránit. Můj názor na věc je takový, že eurozóna měla skutečně zůstat tím pomyslným elitním klubem zemí EU, jejichž ekonomická vyspělost je na takové úrovni, že si zavedení společné měny a společné monetární politiky může skutečně dovolit. Tento stav však byl narušen již samotným přijetím Řecka v roce 2001, kdy podle mého názoru došlo k fatálnímu selhání kontrolních mechanismů uvnitř EU, resp. eurozóny, jehož následky se naplno projevují dnes, kdy se celá eurozóna neustále potýká s problémy, které zapříčiňuje právě členství Řecka v eurozóně.

Konvergenční kritéria by měla zajistit, že kandidátské země, které je splní, budou mít jisté kvalitativní předpoklady pro to, aby se mohly stát plnohodnotnými členy eurozóny. Dle mého názoru tomu však tak není. Konvergenční kritéria jsou podle mě v dnešní době velmi problematická.

Prvním velkým problémem, který s nimi je spojen, je podle mě absence jakéhokoliv donucovacího prostředku, který by již stávající členské země eurozóny přiměl k tomu, aby se i poté, co kritéria jednou splní a do eurozóny přistoupí, nepřestala snažit o udržování stavu své ekonomiky na odpovídající úrovni, při níž by kritéria byla plněna i nadále. Tento nedostatek je dobře patrný v dnešní době u mnoha členských zemí eurozóny. Již delší dobu u nich lze totiž pozorovat jistý trend, při němž jsou neustále sestavovány deficitní rozpočty. Ukazuje se totiž, že většina stávajících členských zemí by dnes konvergenční kritéria nebyla vůbec schopna splnit. Některé země, které kritéria regulérně splnily, mají dnes se svými deficity velké problémy. Mám na mysli především Irsko, Itálii, Portugalsko a Španělsko. Myslím si tedy, že povinnost splnit kritéria pouze před vstupem do eurozóny může vést k její budoucí nestabilitě a vzniku řady nových krizi. Bylo by proto vhodné tuto nedokonalost systému odstranit a zavést nové požadavky vztahující se i na stávající členské země. Jistým krokem směřujícím, který byl v této oblasti učiněn, se stal tzv. Pakt rozpočtové kázně, který byl přijat všemi členskými zeměmi eurozóny a většinou zemí EU.

Dalším argumentem proti současné úpravě podmínek pro přijetí do eurozóny jsou samotná konvergenční kritéria, konkrétně jejich obsahové zaměření. Současná kritéria vznikla v době, kde celá EU byla klubem zcela jiných zemí, než je tomu dnes. Kritéria tehdy jistě měla své odůvodnění a význam. Ekonomiky jednotlivých členských zemí byly totiž na přibližně srovnatelné úrovni. Dnes však můžeme jen těžko srovnávat např. ekonomiku německou s ekonomikou slovenskou, nebo dokonce s ekonomikou rumunskou. Kvůli tomuto důvodu bych považoval za vhodné sestavení nových konvergenčních kritérií, které by zajistily vyšší vypovídací hodnoty jednotlivých ukazatelů, a které by měly lepší informační schopnosti o skutečných předpokladech kandidátské země stát se členskou zemí eurozóny.

Za poslední podstatný nedostatek systému konvergenčních kritérií považuji fakt, že kandidátské země ve snaze o co možná nejrychlejší dosažení požadovaných výsledků mohou často použít taková fiskální a monetární opatření, která mají pozitivní efekt na ekonomiku země pouze krátkodobě, a u kterých se po určité době může tento efekt změnit na negativní. Tato země pak může mít sama problémy v rámci své ekonomiky, ale dokonce může své problémy přenést i na ostatní členské země, přičemž je možné znovu odkázat na současnou situaci kolem Řecka. Bylo by proto vhodné zavést jakýsi

princip přiměřenosti činěných kroků, které vedou ke splnění kritérií, aby se tomuto riziku předešlo.

I přes všechna výše zmíněná negativa, která si myslím, že eurozóna má, považuji samotnou myšlenku eurozóny se společnou měnou a společnou monetární politikou za přínosnou.

Jak vyplývá z druhé kapitoly, ČR v současné době plní všechna kritéria kromě kritéria deficitu veřejných financí. V tomto případě se obávám, že toto kritérium ještě nějakou dobu nebudeme schopni plnit. Reformy, které se současná vláda s většími či menšími úspěchy snaží prosazovat, by v konečném důsledku mohly vést ke zlepšení situace a ke stabilizaci veřejných financí. Je ale nutné si uvědomit, že i pokud by se podařilo stabilizovat či dokonce začít snižovat deficit veřejných financí, tak nejspíš zároveň bude docházet díky reformám i ke snížení růstu HDP, což plnění kritéria poněkud zpomalí. Je také možné, že by některá opatření, především ta související s daňovými příjmy, mohla ohrozit plnění kritérií jiných. Podle mého názoru však již bylo nezbytně nutné začít vyvíjet snahu vedoucí ke zlepšení stavu veřejných financí v ČR. Stabilizace veřejných financí totiž povede ke zdárnému splnění fiskálních kritérií. Je zarážející, že se od našeho vstupu do EU až do nedávné doby ani jedna vláda příliš nesnažila tuto otázku nějak výrazným způsobem řešit. Myslím si, že naše nekonání by nás mohlo v budoucnosti částečně poškozovat, jako člena EU. Nemyslím tím snad, že bychom měli být ze strany ostatních členů EU nějakým způsobem šikanováni, spíše si myslím, že bychom mohli začít být chápáni jako člen, který o hlubší integraci vůbec nestojí, a byli bychom tak vyčleněni na pomyslnou periferii EU.

Je velmi pravděpodobně, že se problém spojený s plněním kritérií potáhne ještě několik let. To odvozuji především z faktu, že ČR stále ještě nezačlenila svůj měnový kurz do systému měnových kurzů ERM II, bez kterého není možné řízení o splnění konvergenčních kritérií vůbec zahájit.

Při provádění komparace ČR s ostatními kandidátskými zeměmi jsem dospěl k závěru, že ČR zaujímá v této skupině vůdčí postavení spolu se Švédskem. To i přes veškerou kritiku, která mnou právě byla vyslovena, považuji za velmi dobrý výsledek, který signalizuje velkou pravděpodobnost toho, že se nám v budoucnu přece jenom do eurozóny vstoupit podaří.

Ekonomické náklady, které jsou spojeny s plněním konvergenčních kritérií, a kterými jsem se podrobněji zabýval ve třetí kapitole, považuji za poměrně vysoké. Přesto se však domnívám, že ponechání věci volný průběh a absentování jakékoliv snahy o stabilizaci veřejných financí by pro náš stát mohlo mít mnohem závažnější následky, které by obyvatelé výrazně pocítili v budoucnu na vlastní kůži. Pokládám proto současné snahy o reformy v oblasti veřejných financí za oprávněné a pro další možnost naší hlubší integrace v rámci EU za téměř existenčně důležité. Na druhou stranu si ale nemyslím, že všechny vládou podniknuté kroky jsou vhodné a jejich přínos bude veskrze kladný. U některých z nich se dokonce obávám, že by v budoucnosti mohly mít i negativní dopad na naši ekonomiku. Dle mého názoru zde ve skutečnosti hrozí dvě možná rizika, která by mohla být vyvolaná politickými zásahy do ekonomiky. Tím prvním je již jednou zmíněná nejistota kladného vlivu zavedených opatření na ekonomiku, který by se mohl projevit ve formě velmi vysokých nákladů obětovaných příležitostí, a tím druhým je pak riziko, že poté, co se v budoucnosti po parlamentních volbách s největší pravděpodobností dostane k moci v současné době opoziční strana, všechna opatření dnes provedená budou změněna či zrušena a tyto změny nebudou plně kompatibilní s ostatními procesy snažícími se o stabilizaci veřejných financí, které byly již zahájeny. Považuji proto za velmi důležité, aby se politická reprezentace naší země chovala zodpovědně a pokusila se v takto důležitých otázkách najít alespoň částečně společnou řeč.

Na úvod části věnované samotnému přijetí eura v ČR musím konstatovat, že já osobně se považuji za velkého zastávce celého projektu evropské integrace, a proto se i v otázce přijetí eura stavím na stranu jeho jednoznačného přijetí.

Pohled veřejnosti na přijetí eura má v dnešní době spíše negativní charakter. Myslím si, že je to dáno tím, že je toto téma velmi zneužíváno k politické agitaci našich politických stran, a to především v negativním slova smyslu. Strany euro kritizují vždy, když si potřebují získat náklonnost veřejnosti, a tak se snaží kritizovat na společné měně států eurozóny jakoukoliv viditelnou chybu. Chyb má euro, o čemž nepochybuji, celou řadu, ale na druhou stranu výhod má také hodně. Z tohoto důvodu se ani nedivím, že pohled na euro, jako na měnu, kterou bychom měli v budoucnosti přijmout za svou, není v očích veřejnosti příliš pozitivní. Myslím si, že informovanost obyvatelstva ČR by měl být prvořadým úkolem, na němž by se mělo začít intenzivně pracovat. Pokládal bych za

vhodné, aby se do tohoto projektu zapojila jak vláda, resp. Ministerstvo financí ČR, tak i ČNB. Euro by se mělo tedy více propagovat a nemělo by se na něj nahlížet jako na něco, co nám přinese více starostí než užitku, ale jako na něco, co životy našich občanů zjednoduší a v konečném důsledku i zkvalitní. V dnešní době, kdy velkou roli v životě každého člověka hrají média, si dokážu představit, že by do tohoto projektu byla výrazně zaangažována i ona. Internetové stránky, které jsou k propagaci eura a EU využívány dnes, jsou sice v současnosti velmi kvalitním a velmi významným médiem, ale roli jakéhosi univerzálního nosiče informací o euru nemohou podle mého názoru nikdy plně zastat. Jejich hlavní problém tkví totiž v tom, že informace v nich obsažené si vyhledají a získají pouze ti, kteří se o danou problematiku alespoň trochu zajímají. Takoví lidé však v žádném případě netvoří majoritu naší populace, naopak bych řekl, že tvoří spíše výraznou minoritu.

Někteří lidé se obávají toho, že spolu se vstupem našeho státu do eurozóny dojde ke značnému omezení naší národní suverenity, která se projeví především ztrátou národní autonomní monetární politiky dnes řízené ČNB. Je skutečně pravda, že v tomto ohledu suverenitu ztratíme, kladu si však otázku, zda jsme ji v dnešním globalizovaném světě již dávno neztratili. Je totiž očividné, že operace, které může ČNB činit a které mají na ekonomiku očekávaný dopad, se neustále zužují. Výsledky intervencí ČNB např. na devizových trzích mají dnes jen pramalý význam, protože všechno pro nás důležité se odehrává na zahraničních finančních trzích daleko za našimi hranicemi.

Další otázkou je, co by se dělo v případě, že bychom do eurozóny vstoupili, a jaké by následovaly kroky. Mnozí se odpovědi na tuto otázku snaží vyhýbat a mnozí se jí dokonce bojí, je však nutné si ji položit přímo. Není totiž možné EU dlouhodobě udržovat ve stavu, kdy integrační proces není ještě zcela ukončen. V dnešní době, ač si to mnozí nechtějí vůbec připouštět, se EU nachází na určitém rozcestí, přičemž jedna cesta vede k dokončení integrace a zavedení politické unie a ta druhá povede dříve či později k jejímu zániku. Můj osobní názor je takový, že EU má dnes podobu jakési konfederace a z takovéto formy, jak ukazují příklady z minulosti, skutečně existují pouze dvě možná východiska. Já pevně věřím, že učiněné rozhodnutí bude správné a bude přínosem pro celou Evropu. Na základě výše řečeného proto považuji přistoupení do eurozóny jako krok směřující ke klíčovému rozhodnutí tohoto století, který bude v rámci evropské politiky učiněn.

Mnozí se také obávají, že zavedení eura přinese obyvatelstvu mnohem více nákladů než přínosů. S tímto názorem se však nemohu vůbec ztotožnit. Jsem totiž přesvědčen, že ve výsledku budou přínosy nad náklady téměř jistě převládat. Je zřejmé, že v prvních několika měsících po zavedení nové měny do oběhu, budou v řadách spoluobčanů panovat určité obavy a některým z nich bude používání eura způsobovat větší či menší potíže. Domnívám se však, že půjde pouze o přechodné období, a že si obyvatelstvo na novou měnu poměrně rychle zvykne. Myslím si, že k této brzké adaptaci přispějí i přínosy, které euro bude pro běžné obyvatele našeho státu znamenat, a které většina z nich brzy jistě pozná sama.

V dnešní době již není výjimkou, že téměř každý z nás několikrát ročně vycestuje za hranice naší země, a to ať již pracovně či soukromě. Nejčastěji se cílem naší cesty stávají právě členské státy eurozóny. Z mého subjektivního pohledu považuji v tomto ohledu za velmi důležité odpadnutí nutnosti směňovat českou korunu za euro při výjezdu z naší republiky do některé ze zemí eurozóny. Velmi důležitou roli bude pro mnohé občany hrát jistě i ta skutečnost, že jim při směně odpadnou dnes pro ně zbytečně vynakládané náklady spojené s kurzovým rozdílem mezi směňovanými měnami. Právě tyto dva výše jmenované přínosy budou po našem vstupu do eurozóny pro velkou většinu lidí rozhodující pro to, aby svůj názor, který dosud na euro měli, přehodnotili.

Dalším významným plusem bude podle mě nově vzniklá šance, která umožní obyvatelům ČR porovnávat naši kupní sílu s kupní silou obyvatel jiných států eurozóny. Každý jednotlivec si již totiž bude moci porovnat svůj důchod s důchody v ostatních zemích bez nutnosti přepočítávat svůj nominální důchod na nominální hodnotu toho stejného důchodu v některé jiné zemi eurozóny. Pro obyvatele ČR bude tak mnohem jednodušší a pohodlnější zjistit výši svého reálného důchodu a následně ho porovnat s hodnotami typickými pro důchody v podobném oboru v zemích eurozóny. Tato vyšší informovanost našeho obyvatelstva povede dle mého názoru k silicím tlakům na tržní prostředí, kdy se většina subjektů nacházejících se na straně nabídky bude muset odhodlat k částečnému snižování cen, což by v důsledku mělo vést k růstu konkurence a zvýšení kvality nabízeného zboží a služeb.

Přestože se stavím na stranu eura, nepřehlížím ani rizika, která by nám z jeho přijetí mohla plynout. Mám na mysli především současnou krizi v eurozóně, která byla

zapříčiněna nezodpovědnou řeckou fiskální politikou. Toto je však, jak jsem se již v úvodu této kapitoly zmínil, spíše systémová chyba. Přesto by mohla v případě našeho vstupu do eurozóny značně zkomplikovat životy celého českého obyvatelstva. Krize, která v současnosti v eurozóně stále přetrvává, se totiž dotýká všech jejích členských zemí. Toto riziko je nutné eliminovat tím, že dojde ke zpřísnění požadavků kladených na kandidátské, ale i členské země eurozóny. Pokud bych se na věc díval z tohoto hlediska, pak by bylo vhodné s přijetím eura ještě nějaký čas vyčkat. Na druhou stranu si celý národ musí uvědomit, co je větší zlo. Zda je to riziko možnosti vypuknutí nové ekonomické krize, která by v budoucnu mohla jako nového člena eurozóny postihnout i nás, nebo riziko ústupu naší země ze středu dění v EU. Myslím si totiž, přestože nás politici neustále přesvědčují o pravém opaku, že by nás náš současný negativní postoj k EU mohl v budoucnu poškozovat. Jedním příkladem je naše současná zdrženlivá pozice ke snaze EU o budoucí zajištění stability veřejných rozpočtů. Dnes vláda mimo jiné argumentuje tím, že se nás tato záležitost jako nečlenské země eurozóny netýká. Já si však naopak myslím, že se nás týká velice, neboť jsme se při podpisu přístupové smlouvy k EU zavázali k přijetí eura a tím jsme se zavázali, že se členem eurozóny staneme. A jako budoucího člena eurozóny by nás tato situace již zajímat měla. Měli bychom si tedy konečně uvědomit, že jsme jako plnoprávný člen EU zodpovědní za její budoucí vývoj, a měli bychom se snažit, aby byl tento vývoj co možná nejvíce pozitivní. Koneckonců naše budoucnost závisí na budoucnosti celé EU, neboť jsme s ní dnes již pevně provázáni.

V otázce doby přijetí eura pokládám za velmi důležité nic neuspěchat. Je nutné jednotlivé kroky pečlivě naplánovat a následně přistoupit k jejich realizaci. Je dobré tedy situaci nadále analyzovat a vybrat správné datum, kdy pro nás vstup do eurozóny bude nejvýhodnější. Tím že říkám, že by se nic nemělo uspěchat, však nemyslím, že by se již dnes nemělo začít intenzivně pracovat na jednotlivých úkolech, jejichž splnění by mělo vést ke splnění konvergenčních kritérií. V současné době považuji za reálné s ohledem na současnou situaci v eurozóně a zároveň i v naší ekonomice datum vstupu do eurozóny v horizontu pěti až sedmi let.

7 Závěr

Když občané ČR vyjádřili téměř před deseti lety svůj souhlas se vstupem země do EU, mnoho z nich přesně nevědělo, jak členství ovlivní jejich životy. Vstupem ČR do EU se změnilo skutečně mnoho. Naše země se stala plnohodnotnou součástí nově budované Evropy a postupně se také začala zapojovat do jednotlivých procesů. Dnes můžeme říci, že většina těchto změn měla pozitivní charakter. Podobné rozhodnutí je před nás postaveno i nyní, a to v podobě vstupu ČR do eurozóny. Je jisté, že i tato událost bude mít na životy občanů ČR zásadní vliv. Myslím si však, že i tentokrát nám naše rozhodnutí přinese více dobrého než zlého. Je ale nutné, abychom se konečně oprostili od vžitě představy, ve které jsme na jedné straně my a na té druhé EU. Musíme si konečně uvědomit, že my jsme EU, a začít se podle toho také chovat. Pokud si to my a zbylé členské země uvědomíme včas, pak je jistě před celou EU světlá budoucnost.

Naše země se ke vstupu do eurozóny zavázala již svým přistoupením k EU. V dnešní době se však začínají ozývat hlasy, zda by nebylo lepší náš vstup přehodnotit a vynutit si jakousi výjimku, kterou mají vyjednanou např. Velká Británie nebo Dánsko. Domnívám se, že takový postup je naprosto nepřijatelný. Nejenom že bychom porušili mezinárodní smlouvu a ukázali, že pojem právní stát nám je zcela cizí, ale zároveň bychom také mohli ztratit respekt ostatních členských států. Pokud se budeme držet myšlenky, že něco takového v našem státě není možné, tak otázka nebude znít, zda do eurozóny vstoupíme, ale kdy.

Ke vstupu je zapotřebí, aby byla splněna všechna nutná kritéria. V minulosti už k jejich splnění došlo. Bylo dokonce stanoveno datum, k němuž by mělo ke vstupu dojít. Tenkrát však nebyla politická chuť ani vůle k tomu, aby se tento významný krok směrem k eurozóně učinil. Poté následovalo období, kdy plnění kritérií nebylo v zájmu vládnoucích politických stran, a tak bylo odloženo na vedlejší kolej. Zatím docházelo k neustálému narůstání deficitu státního rozpočtu, který nám v současné době brání maastrichtská kritéria plnit. Je nutné se konečně odhodlat a začít podnikat kroky, které nás ve finále dovedou ke vstupu do eurozóny. Prvním z nich by měl být vstup do systému měnových kurzů ERM II, bez něhož k hodnocení úspěšnosti plnění kritérií nemůže vůbec dojít. Dalším neméně obtížným úkolem, který před námi vyvstává, je snížení výše deficitu veřejných financí pod 3 % HDP. V tomto případě jsem optimista

a věřím, že v současnosti probíhající reformy, i když ne vždy zcela dokonalé, v důsledku povedou k dosažení kýženého výsledku, a ČR tak v budoucnosti opět bude konvergenční kritéria plnit. Tentokrát snad již bude situace na politické scéně taková, že dojde i k našemu vstupu do eurozóny.

Při srovnání plnění kritérií naší země a ostatními kandidátskými zeměmi jsem dospěl k následujícímu závěru: ČR na tom v porovnání s ostatními zeměmi není vůbec zle, ba naopak, je na tom spolu se Švédskem nejlépe ze všech. I díky tomuto je moje víra v brzké splnění kritérií poměrně vysoká.

V práci jsem se zabýval také ekonomickými náklady spojenými s přistoupením do eurozóny. Ty nemusí být malé. Pokud ale budeme postupovat ve snaze o dosažení kritérií zodpovědně, pak není nejmenší důvod pro jakékoliv obavy, protože tyto náklady budou minimální. Jistou hrozbou by se mohla stát pouze snaha o dosažení dobrých výsledků okamžitě a za jakoukoliv cenu. Ekonomické náklady by v tomto případě mohly být velmi vysoké a jejich dopad na naši ekonomiku by mohl být nedožrnný. Věřím však, že ať už bude v budoucnosti u moci pravice či levice, tak se její představitelé budou chovat nadměrně zodpovědně a nastartované snahy o přiblížení se splnění kritérií nepřijdou vniveč.

Z přijetí eura jako naší nové zákonné měny poplynou občanům, podnikům a také státu některá negativa, ale především pozitiva. Je žádoucí, aby s nimi byli občané a všechny ostatní zúčastněné osoby naší republiky co nejdříve podrobně seznámeni. Změny spojené se vstupem do eurozóny se totiž budou týkat skutečně všech a všichni si na ně budeme nakonec muset zvykat. Většina negativních změn zasáhne především stát a jeho orgány, kterým bude odejmuta možnost ovlivňovat národní monetární politiku. Tyto kompetence budou přeneseny na nadnárodní úroveň. Další náklady se budou týkat především zajištění technického zázemí nutného pro zavedení eura do oběhu. Přínosy se naopak budou týkat hlavně občanů a podniků, kterým odpadne potřeba směňování peněz či vedení dvojího účetnictví. Pokud bych měl srovnat náklady a přínosy, které jsou s naším vstupem do eurozóny spojeny, tak mohu jednoznačně s klidným svědomím prohlásit, že většinu tvoří přínosy, které nám v budoucnu značně zjednoduší život.

V předposlední kapitole jsem se věnoval predikci přibližného termínu, k němuž by ke splnění kritérií a následnému vstupu do eurozóny mohlo dojít. Přestože věřím, že ke splnění kritérií dojde v nejbližších letech, je jakýkoliv odhad vždy velmi nepřesný a

jeho výsledek nejistý. Už od našeho vstupu do EU v roce 2004 se začaly podnikat jednotlivé kroky, které nám měly zajistit brzký vstup do eurozóny. Zatímco některé ostatní země, které přistoupily ve stejné době jako my a které rozhodně neměly tak vyspělou ekonomiku jako my, již jsou členy eurozóny, tak my stále euro nemáme. Jak jsem již napsal výše, bylo to způsobeno tím, že jednou se to nehodilo politické reprezentaci naší země a podruhé to zase nebylo možné z důvodu neplnění konvergenčních kritérií. Proto je přede mne kladen takřka nadlidský úkol stanovit v takto nestálých podmínkách konkrétní datum vstupu. Na základě provedené analýzy se domnívám, že kritéria budeme schopni plnit v nejbližších letech. Vstup do eurozóny by pak dle mého názoru byl možný v rozmezí pěti až sedmi let ode dneška.

Cílem závěrečné kapitoly práce bylo vyjádření mého osobního názoru na danou problematiku a poskytnutí námětů pro zlepšení stávající situace.

8 Seznam uvedených tabulek

Tab. č. 1: Harmonizovaný index spotřebitelských cen

Tab. č. 2: Predikce vývoje harmonizovaného indexu spotřebitelských cen

Tab. č. 3: Dlouhodobé úrokové sazby pro konvergenční účely

Tab. č. 4: Predikce vývoje dlouhodobých úrokových sazeb pro konvergenční účely

Tab. č. 5: Vývoj deficitu veřejných financí

Tab. č. 6: Predikce vývoje deficitu veřejných financí

Tab. č. 7: Vývoj veřejného zadlužení

Tab. č. 8: Predikce vývoje veřejného zadlužení

Tab. č. 9: Komparace plnění konvergenčních kritérií ČR s ostatními kandidátskými zeměmi

9 Seznam uvedených obrázků

Obr. č. 1: Příklad vývoje plnění kurzového kritéria

Obr. č. 2: Harmonizovaný index spotřebitelských cen – vývoj (2004-2010) a predikce

Obr. č. 3: Dlouhodobé úrokové sazby – vývoj (2004-2010) a predikce

Obr. č. 4: Vývoj nominálního měnového kurzu CZK/EUR

Obr. č. 5: Predikce vývoje nominálního měnového kurzu CZK EUR

Obr. č. 6: Deficit veřejných financí – vývoj (2004-2011) a predikce

Obr. č. 7: Veřejné zadlužení – vývoj (2004-2011) a predikce

Obr. č. 8: Scénář zavedení eura v ČR

10 Seznam uvedených zkratek

ČNB – Česká národní banka
ČR – Česká republika
CZK – Česká koruna
DPH – Daň z přidané hodnoty
ECB – Evropská centrální banka
ECU – European Currency Unit
EHMU – Evropská hospodářská a měnová unie
EHS – Evropské hospodářské společenství
EMS – Evropský měnový systém
EMU – Evropská měnová unie
ES – Evropské společenství
ESUO – Evropské sdružení uhlí a oceli
EU – Evropská unie
EUR - Euro
Euratom – Evropské sdružení pro atomovou energii
HDP – Hrubý domácí produkt
SRN – Spolková republika Německo

11 Seznam použité literatury

Monografie

BRŮŽEK, Antonín, SMRČKOVÁ, Gabriela, ZÁKLASNÍK, Martin. *Evropská měnová integrace a Česká republika*. 1. vydání. Praha: Velryba, 2007, 197s., ISBN 978-80-85860-19-1

DĚDEK, Oldřich. *Historie evropské měnové integrace. Od národních měn k euru*. Praha: C. H. Beck, 2008, 260 s. ISBN 978-80-7400-076-8

KOMÁREK, Luboš a kol. *Kurzové aspekty v procesu přistoupení České republiky k eurozóně*. 1. vydání. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2005, 93 s., ISBN 80-86729-16-8

KUNEŠOVÁ, Hana, MRKVAN, Radomír a kol. *Evropská unie. Vybrané kapitoly z pohledu ekonomů*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2005, 260 s. ISBN 80-7043-390-6.

LACINA, Lubor, ROZMAHEL, Petr a kol. *Euro: ano/ne?*. Praha: Alfa, 2010, 320 s., ISBN 978-80-87197-26-4

MARKOVÁ, Jana. *Mezinárodní měnová spolupráce*. 1. vydání. Praha: Oeconomia, 2006, 270 s., ISBN 80-245-1053-7

MARKOVÁ, Jana. *Mezinárodní měnové instituce*. 1. vydání. Praha: Oeconomia, 2002, 254 s., ISBN 80-245-0431-6

SAMUELSON, Paul A., NORDHAUS, William D. *Ekonomie*. 2. vydání. Praha: Svoboda, 1995, 1011 s., ISBN 80-205-0494-X

ZAHRADNÍK, Petr. *Vstup do Evropské unie. Přínosy a náklady konvergence*. Praha: C.H. Beck, 2003, 364 s., ISBN 80-7179-472-4

12 Elektronické zdroje

Dokumenty

Česká národní banka. *Kurzový mechanismus ERM II a kurzové konvergenční kritérium* [online], 2003, Aktualizace 8.3.2012, [cit. 8.3.2012] Dostupné z: <http://cnb.cz/>

Česká národní banka. *Zdrojová zpráva ke grafu Prognóza kurzu* [online], 2012, Aktualizace 8.3.2012, [cit. 8.3.2012] Dostupné z: <http://cnb.cz/>

Evropská centrální banka. *Konvergenční zpráva 2010* [online], 2010, Aktualizace 9.3.2012, [cit. 9.3.2012] Dostupné z: <http://www.ecb.europa.eu/>

Ministerstvo financí České republiky. *Konvergenční program (duben 2011)* [online], 2011, Aktualizace 18.3.2012, [cit. 18.3.2012] Dostupné z: <http://mfcr.cz/>

Ministerstvo financí České republiky. *Národní plán zavedení eura v České republice 2007* [online], 2007, Aktualizace 14.3.2012, [cit. 14.3.2012] Dostupné z: <http://mfcr.cz/>

Ministerstvo financí České republiky. *Vyhodnocení plnění Maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladěnosti ČR s eurozónou* [online], 2007, Aktualizace 2.3.2012, [cit. 2.3.2012] Dostupné z: <http://mfcr.cz/>

Ministerstvo financí České republiky. *Vyhodnocení plnění Maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladěnosti ČR s eurozónou* [online], 2010, Aktualizace 2.3.2012, [cit. 2.3.2012] Dostupné z: <http://mfcr.cz/>

Ministerstvo financí České republiky. *Vyhodnocení plnění Maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladěnosti ČR s eurozónou* [online], 2011, Aktualizace 24.2.2012, [cit. 24.2.2012] Dostupné z: <http://mfcr.cz/>

Úřední věstník Evropské unie. *Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie* [online], 2010, Aktualizace 2.3.2012, [cit. 2.3.2012] Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

Internetové stránky

Česká národní banka. [online] Praha: Česká národní banka, 2012. Aktualizace 8.3.2012, [cit. 8.3.2012] Dostupné z: <http://cnb.cz/>

Euroskop.cz. [online] Praha: Odbor informování o evropských záležitostech, 2012. Aktualizace 11.3.2012, [cit. 11.3.2012] Dostupné z: <http://euroskop.cz/>

Evropská centrální banka. [online] Frankfurt a. Main: Evropská centrální banka, 2012. Aktualizace 8.3.2012, [cit. 8.3.2012] Dostupné z: <http://www.ecb.europa.eu/>

Evropská komise. [online] Brusel: Evropská komise, 2012. Aktualizace 20.3.2012, [cit. 20.3.2012] Dostupné z: <http://ec.europa.eu/>

Ministerstvo financí České republiky. [online] Praha: Ministerstvo financí České republiky, 2012. Aktualizace 18.3.2012, [cit. 18.3.2012] Dostupné z: <http://mfcr.cz/>

Zavedení eura v České republice. [online] Praha: Ministerstvo financí České republiky, 2012. Aktualizace 18.3.2012, [cit. 18.3.2012] Dostupné z: <http://www.zavedenieura.cz/>

Abstrakt

HODINA, Lumír. *Analýza ČR z hlediska plnění kritérií pro vstup do evropského měnového systému*. Plzeň: Fakulta ekonomická ZČU v Plzni, 70 s., 2012

Klíčová slova: Česká republika, konvergenční kritéria, euro, eurozóna, Evropská unie

Předložená bakalářská práce si klade za cíl zanalyzovat plnění maastrichtských konvergenčních kritérií Českou republikou. V první části bude nejprve nastíněn historický vývoj evropské měnové spolupráce, dojde k teoretickému ukotvení základních pojmů vztahujících se k danému tématu a následně budou podrobně rozebrána jednotlivá kritéria nutná pro vstup do eurozóny. Další část práce se bude věnovat především analýze současného stavu plnění kritérií, v němž se Česká republika nachází, a také predikci vývoje hodnot v budoucnosti. V této oblasti bude provedeno i srovnání České republiky s ostatními kandidátskými zeměmi. Důležitou součástí práce bude definování ekonomických nákladů spojených s plněním kritérií a přínosů a nákladů spojených s přijetím eura. V závěrečné fázi práce bude stanovena pravděpodobná doba vstupu České republiky do eurozóny.

Abstract

Key words: convergence criteria, Czech Republic, euro, eurozone, European Union

The present thesis aims to analyze the fulfillment of the Maastricht convergence criteria by the Czech Republic. In the first section there will be outlined the historical development of European monetary cooperation, basic concepts related to the topic will be theoretically anchored and then the particular criteria required for entry into the eurozone will be examined in details. The next part of the work will focus mainly on analyzing the current state of fulfillment of criteria, in which the Czech Republic is located, as well as prediction of development of values in the future. In this area comparison of the Czech Republic with other candidate countries will be done. An important part of the work will be definition of the economic costs related to fulfillment of the criteria and benefits and costs associated with adopting the euro. In the final part of the work the probable time of entry the Czech Republic to the eurozone will be determined.